

BUDAPESTI CZÉGEK.

HABITS ANTAL
hangszerész és különleges ozimbalom-készítő
a fő- és székvárosi zenekola szállítója.
Budapest, VII., Erzsébet-körút 42. sz.
Ajánlja szak-
szerű tapasztalatai szerint javított és sa-
játkezüleg ké-
szített erős
és tiszta
hangu
hangszerek
raktárát.
Szolid
kiállítás!
Jutányos
árak.
Arjegyzék kívánatra
ingyen és bérn.
ezimbalmait
valamint mindennemű

Legolcsóbb ezüst!
A királyi zálogházban nagyobb részletekben vásárolt régi ezüstöt eladok, latonkint 1 frt 5 kr.-tól kezdve foljebb. Ugyiszint aranymenték, drágakövek és órák, a legolcsóbb árakon, nálam folyton raktáron vannak.
HEUFFEL,
Koronaherczeg-utca 7, az udvarban balra.

Az 1890: XIV. törvényczikk alapján létesített
MAGYAR IPAR- ÉS KERESKEDELMI BANK-RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.
Budapest, V., nádor-utca 4. sz.
Teljesen befedtetett részvénytőke 8,000,000 frt.
V-VI. ker. főokostály Podmaniczky u. 2. (Váci-körút sarkán.)
VI-VII. k. főokostály Teréz-körút 2. (Király-utca sarkán.)

TESTORY és FIA
Váci-utca 24. BUDAPEST, Váci-utca 24. a nagy Kristóf áttellenében.
Alapított 1805-ben.
Bel- és külföldi műipar, lámpa, díszmű- és bőrárúk főraktára.

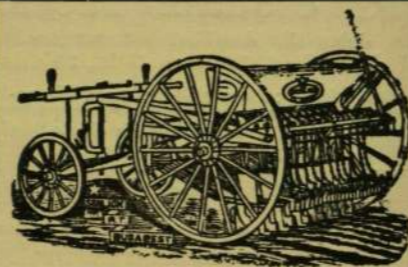
Hoffmann és Schlosser
butorkereskedők, kárpitások és diszitők
BUDAPESTEN,
IV. ker., Hatvani-utca 11. szám, I. emelet, (a Neruda-féle üzlet melletti palota).
Képes árjegyzékeket ingyen és bérn.

Toronyórákat
legolcsóbban, legújabb és legjobbban készit.
Mayer Károly L.
órágyára,
Budapest, VII., Kazinczy-u. 3.
Képes árjegyzékek bérmentve.

Hirdetések felvételnek
a „Vasárnapi Ujság” kiadó-hivatalában, Budapest, IV. ker. Egyetem-utca 4. szám alatt.

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvársnál kapható:
NÉPISKOLAI SZÁMOLÓ-KÖNYV.
Koronaérték szerint.
Irta
Szirmai József.
I. füzet a második osztály számára. Ára füzve 20 kr.
II. füzet a harmadik oszt. számára. Ára füzve 20 kr.
III. füzet a negyedik oszt. számára. Ára füzve 20 kr.

SCHLICK féle vasöntöde és gépgyár részv.-társ. BUDAPESTEN.
Gyár és irodák: Városi iroda és raktár: Fiók-raktár:
VI. külső Váci-út. Podmaniczky-utca 14. Kerepesi-út 77.
Gőz- és járgány-cséplőkészületek,
számos első díjjal kitünt. Schlick-féle szab. 2 és 3 vasu ekék,
mélyítő és egyetemes aczel-ekék,
eredeti SCHLICK- és VIDAT-féle
egyvasu ekék, talajmivelő eszközök,
valamint
Schlick-féle szab. „HALADÁS” sorbavető gépek,
Takarmánykészítő gépek, darálók, őrlőmalmok és mindennemű gazdasági gépek. Eredeti amerikai kéveköztető és marokrakó arató-gépek és fűkaszáló gépek, szállító-ható mezeti vasutak stb.
Előnyös fizetési feltételek. Legjutányosabb árak.
Arjegyzékek ingyen és bérmentve

Kurcz Lipót és Társa
chemigrafiai műintézete,
Budapest, IV. ker., Egyetem-tér 6. szám.
Készít mindennemű nyomtatványhoz szükségelt clichét az egyes esetekben megkivántató legcélszerűbb és legolcsóbb módszer szerint
chemigrafia, phototypia, autotypia, fametszet, fénynyomat, photolithografia, stb.
Videki megrendelések
a legpontosabban s aranylag legolcsóbban eszközöltetnek

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:
TANULMÁNYOK.
A MAGYAR IFJUSÁG ÉS A MŰVELT KÖZÖNSÉG SZÁMÁRA
Irta
SZITNYAI ELEK.
Ára füzve 1 frt. Vászonskötésben 1 frt 40 kr.
LEVELEK
EGY TANULÓ IFJÚHOZ.
Irta
SZITNYAI ELEK.
Ára füzve 1 frt. Vászonskötésben 1 frt 40 kr.

Előszó a levelekhez. — A lét harcában a jobb győz. — A figyelem fontosságáról. — Az ó-classikus tanulmányozásáról. — Experimentálás otthon. — A német nyelv bírásának fontossága. — A gyorsírásról. — Olvasásra ajánlott jellemképző művek. — A ruházatkodás, divatbábok. — Az ének és zene nemesítő hatásáról. — A jó magaviselet. — Hogyan olvassunk? — A valódi hazafiság. — Az iskolai barátságokról. — Az okos szülő és az iskolai büntetések. — A regényolvasás következményei. — A vallásosság érzelme. — A kézimunka fontossága. — Vizsgálatok előtt. — A fájdalom nemesítő hatásáról. — A pénzzel való bánás művészete. — A rajztanulás fontossága. — A bolondok között. (Látogatás a Lipótmezőn.) — A napi lapok rendes olvasásának következményei. — Goethe bölcs mondásai. — A vakokról. — Egy hazánkia afrikai utazásáról. — A jó és rossz szavalo. — A kiscsirtetektől való félelem. — Trefort A. vezéreszméi. — Szinművek hatása, színházlátogatás. — Az adriai tenger partjain. Abbazia. — Álom, visió, hallucinatio. — Madách, Bulwer, Flammarion, Hartmann E. az emberiség jövőjéről. — Az egyetemi pályáról. — Beszéd ö Felsége a király nevenapján. — A pályaválasztásról. — A legszebb protectió.

1893. vetélgép-vezényelnél Felső-Attrakon ismét első díj! 1893. füllentőkért bécsi kiáll. táson ezüst érem!
Alakult 1856. **KÜHNE E.** Alakult 1856.
gazdasági gépgyára Mosonban.
Főraktár: Budapest VI. ker. Váci-körút 21. szám.
Ajánlja általan kedvelt és egyszerű szerkezetük folytán felülmulthatlan és több mint 13,500 példányban elterjedt
HUNGARIA és JUBILEUM-DRILL sorvetőit,
egyetemes két és három vasu ekéket.
Laacke-féle kitűnő szántó-föld-boronákat, 12 nagyságban.
Laacke-féle kitűnő rétboronákat. Rostákat és konkoly-választókat. Szelelő magtár-rostákat. (Különösen figyelemre méltó!)
Venzky-féle takarmány-fillesztő. Szecska- és répvágók stb. stb.

VASÁRNAPI UJSÁG

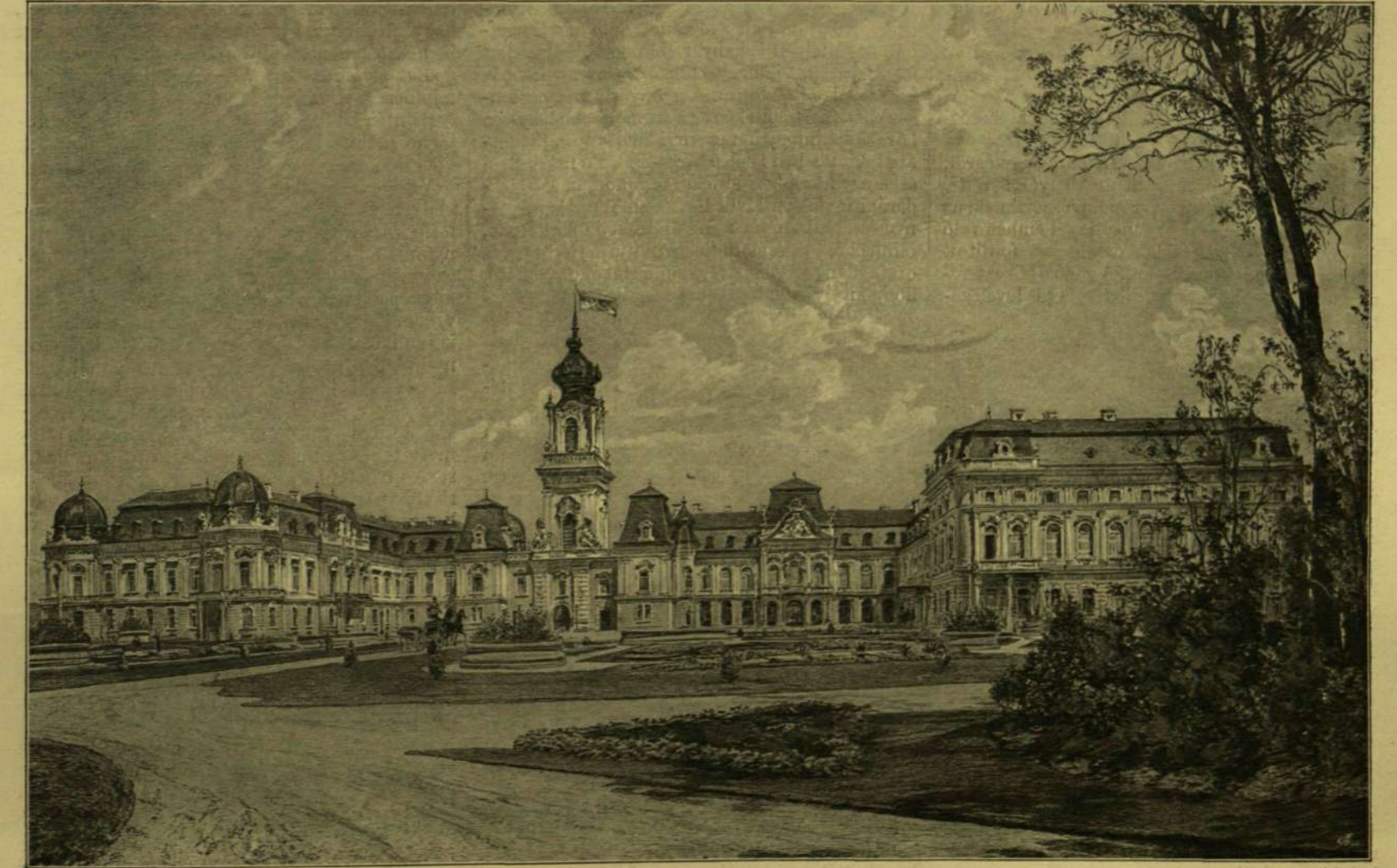
42. SZÁM. 1893. BUDAPEST, OKTÓBER 15. 40. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt. POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt félévre 6. • Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt. félévre 4. • Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5. — félévre 2.50 • Külföldi előfizetésekre a postaiag meghatározott viteldi is csatolandó

KESZTHELY ÉS A FESTETICH GRÓFOK.
Az IDEI nagy hadgyakorlatok alatt és mindjárt utánuk több ízben és különböző alkalmaknál történt meg az a ritka eset, hogy magyar alattvaló koronás uralkodót fogadhatott vendégül házában, Korchmáros Menyhért vasmezei birtokos és 1848/9-iki honvéd huszártiszten kívül, kinek hajlékában lakott a szász király a kőszegi hadgyakorlatok tartama alatt, három előkelő, dúsgazdag magyar főúr részeseült abban a megtiszteltetésben, hogy koronás fejedelmi vendége volt: Wenckheim Frigyes gróf, kinek boros-sebesi kastélyában Ferencz József király több napig lakott az aradmezei gyakorla-

tok alatt, Széchenyi Imre gróf, volt berlini nagykövet, kit II. Vilmos császár látogatott meg horpácsi kastélyában, és Festetich Tasziló gróf, ki alig két hete a szász királyi párt fogadta vendégül keszthelyi fényes palotájában.
A fejedelmek magyarországi vendéglátását a szász királyi párnak gróf Festetich Taszilóknál tett hosszabb látogatása fejezte be.
Három napig lengett a Wettin-ház zöld-fehér lobogója a Festetich keszthelyi kastélyának ormain. Albert, a szászok agg királya, már régebben ígérte a grófnak, hogy egyszer meglátogatja Keszthelyen, hogy vadban bővelkedő erdeiben vadászthasson s ez ígérését a hadgyakorlatok után be is váltotta.
A gróf tudvalevőleg neje, született Douglas-

Hamilton Mary Viktória hercegnő után sógorságba jutott a szász királyi családdal, mint-hogy Mary Viktória lady és Karola szász királyné mindketten a badeni nagyhercegi ház ivadékai. Ez különben nem az egyedüli fejedelmi rokonság, melylyel a tolnai Festetich diésekednek. László gróf, Taszilónak nagytyja, szintén uralkodó-házból vett feleséget: Hohenzollern-Hechingen Jozefin hercegnőt, a porosz királyi ház egyik mellékágának leányát; nagynénje, Ilona grófnő pedig Würtemberg Sándor grófnak, a württembergi király egyik rokonához ment feleségül. A Festetich, család férfitagjai századok óta kiváló szerepet visznek közéletünkben, leányai pedig mindenkor kedveltjei az udvarnak, hol gyakran meg-

GRÓF FESTETICH TASZILÓ KESZTHELYI KASTÉLYA.

ziában, s így halálakor még csak 53 éves volt, s bár közel két évtizedet töltött az egészségtelen közép-afrikai éghajlat alatt, testi ereje nem tört meg teljesen. Családi neve Schnitzer Ede. Atyja zsidó szatócs volt, de fia születése után csakhamar elhunyt, s özvegye egy lutheránus emberhez menvén nőül, fiát is lutheránusnak nevelte. A fiatal Schnitzer Boroszlóban és Berlinben orvosi tudományokat végzett. Már kora ifjúsága óta nagy vágya levén az utazásokra, különféle nyelveket sajátított el. 1865-ben a török kormány Európa minden részéről szerződött fiatal orvosokat. Schnitzer, ki kevéssel azelőtt szerezte meg oklevelét s egyideig mint egyetemi tanársegéd működött, szintén elment Konstantinápolyba, hogy mint katonorvos török szolgálatba lépjen. Utjában azonban véletlenül az antiviari olasz konzulusz egyik tagjával találkozáván, annak buzdítására Albániába ment s ott telepedett le, mint kerületi orvos. Mellekesen természettudományi kutatásokat tett, Albánia egyes részéről térképeket készített s Izmail pasa, Albánia kormányzója, kíséretében Kis-Ázsia, Arábia és Szíria nagy részét beutazta s a keleti népekkel alaposan megismerkedett.

1874-ben az egyiptomi kormány szolgálatába lépett, s mint ilyen jutott ki 1876-ban az egyiptomi Szudánba, hol azután huzamosan ott maradt. Egyiptomnak eme közép-afrikai része akkor az angol eredetű híres Gordon pasa kormányzósága alatt állott, ki a nagy tehetségű és szép készültetésű Schnitzert pártfogása alá vette s több fontos küldetéssel bízta meg. Így többek között kétszer járt Mtézanál, Uganda híres néger császárnál, kit Stanley «néger Napoleon» melléknévre érdemesített. Ezenkívül volt az ungorok tartományában is. Erről az országról először ő adott alapos ismeretést. Erdemeinek elismerésül Gordon pasa 1878-ban az egyiptomi egyenlítői tartományok kormányzójává nevezte ki Emin bég czimvel, melyet csakhamar a pasa czim váltotta fel. S ezen név alatt lett ismeretessé a német tudós szélesebb körökben. Hatósági személyek és utazók egyaránt magasztalással szóltak működéséről, melylyel a világtól félreeső, de óriási kiterjedésű tartományt rövid idő alatt egészen átalakította. A rabszolgakereskedést megszüntette, az erdőbe és pusztákba bujdosott lakosokat falukba egyesítette, s e mellett évről-évre beutazta a kormányzása alatt levő terület egyes részeit, s gondos földrajzi, természetrajzi és etnografiai kutatásokat tett, melynek eredményeiről a tekintélyesebb német folyóiratokban számolt be s igen sok gyűjtött tárgyat küldött haza. Magában Bécsben mintegy 2000 kitémőtt afrikai madár van az ő gyűjteményéből.

Ismeretes dolog azonban, hogy alig egy néhány évvel ezután lázadás tört ki Szudánban az egyiptomiak ellen, s a lázadás csakhamar annyira elharapódzott, hogy a mahdi katonái Khartumot, Szudán főhelyét, elfoglalták, Gordon pasát megölték s az angolok beavatkozása dacára egész mostanáig megtartották helyüket. A lázadás nem terjedt ki ugyan az Emin kormányzata alatt álló tartományra, de folyvást fenyegették azt is; e mellett teljesen elzárták őt a világtól. E miatt több éven át azt sem tudták felőle: él-e, vagy meghalt. Midőn azonban 1886-ban dr. Junker európai tudós Emin pasa országából dél felé menve,

EMIN PASA.

Janke V. hadnagy. Dr. Stuhlmann. Langenfeld hadnagy.

Tiedemann hadnagy. Emin pasa. Dr. Peters. Bülow báró.
Dr. PETERS TALÁLKOZÁSA EMIN PASÁVAL (1890.)
Janke Vilmos afrikai fényképe után.

Líbiában, Szászországban készített fénykép után.

FERIDA, EMIN PASA LEÁNYA ÉS BADER ELIZ APÁCZA.

hírül adta életben létét és veszélyes helyzetét, Európa művelt közönségében egyszerre fölébredt az a vágy, hogy a nagyrédmű tudóst, ha még lehet, kimentsek válságos helyzetéből.

Mióta Franklin éjszakai elűtött expedíciójának felkutatása napirenden volt, alig érdeklődött a művelt közönség valamely tudós utazó sorsa iránt annyira, mint Emin pasa iránt. Nem egy, hanem három expedíció indult csaknem egyszerre útnak, hogy őt felkeresse s haza hozza. A siker Stanleyé volt, ki a Kongo és Aruvimi folyók mentén bámulatos utat tevén, 1888 nyarán végre eljutott Emin pasához, ki, már ekkor saját országában is lázadás tört ki, türelmetlenül folytathatta ott működését.

Nem szükséges ezt a híres utazást, melyről lapunk 1889-ki s későbbi évfolyamában oly gyakran megemlékeztünk, itt részletesen ismertetnünk. Csak azt említjük meg, hogy Emin pasa hosszas habozás után 1889 tavaszán elhagyta országát és Stanleyvel elment Zanzibárba, a közép-afrikai tengerparti nagy kikötő városba. Európába azonban nem tért vissza. Bagamojóban, Zanzibár közelében, egy szerencsétlen esés miatt hosszabb ideig beteg volt. Majd felgyógyulván, német szolgálatba lépett s egy német pénzen szervezett expedíció élén visszament Közép-Afrikába, hogy ott a németek hódítási terveit előmozdítsa. Azóta aránylag keveset s nagyrészt egymással ellentmondó híreket hallottunk felőle, melyek azonban már nem voltak többé oly dicséretesek, mint régi tettei. Emin pasa, mint politikus, nem mutatta magát oly ügyesnek, mint tudós és civilizátor mivoltában. Lehet, hogy hírnevét az angolok szántsándékkal is esorították boszúból, hogy a velők versenyző németek szolgálatába lépett. Feladata az önállóságukra féltékeny arabokkal többször összeütközésbe hozta s utóljára is egy ilyen összeütközésnek lett az áldozatává.

Az Afrika belsejéből visszatért Swann a következő részleteket mondja el Emin pasa haláláról.

Emin halálának híre Údsidsiben kaptam. Egy levél érkezett hozzám, melyben azt kérdezték tőlem, hogy mi történt Emin pasa hagytékával. Rögtön utána jártam a dolognak, s megtudtam, hogy Manyamában Szaid-ben-Abed arab ölte meg Emint, valamint harmincz kíséretét ugyanakkor megölték az arabok. A ki nekem mindezeket elbeszélte, az maga is arab volt. Ez az arab, noha csekély értelmiséggel bírt, s térképet talán sohasem látott, oly pontosan leírta előttem Emin és társai útját, s egyéb körülményeket, hogy egy perczig sem kételkedhettem elbeszélése igazságában. E szerint Emin Ruandán át jutott Manyamába, hol Szaid-ben-Abed tartózkodik. Alighogy oda érkezett, egy csomó arab ment hozzá s azt kérdezték tőle, hogy hova szándékozik. Emin azt válaszolta, hogy a part felé igyekszik. Ekkor egy másik arab fordult hozzá s azt mondta neki: «Te Emin pasa vagy, aki annyi arabot megöltél a Viktoria, Nyanzánál. Megöllek!» Azzal előrántott övéből egy görbe kardot, azzal fejbe vágta Emint, ki összerogyott. Holttestét valamint az ugyanekkor lemészárolt harmincz társát a manyamabeliek fölfalták.

A meggyilkolt német tudósnak már Európában családja volt, de azt nem vitte magával Afrikába. Beszélük, hogy a keleten való hosszas tartózkodás és hivatalos állása arra bírta Emin pasát, hogy áttérjen a mohamedán hitre. Ez nem bizonyult be. De az való, hogy elhalálásával csaknem egy

időben egy kis 10 éves leányt hoztak Európába, ki Emin gyermeke volt s ilyenek Zanzibárban ő maga is hivatalosan elismerte. A kis leányt, ki nek arczképét bemutatjuk, a közép-afrikai zürzavaros állapotok miatt Emin nem vitte vissza magával, hanem Bagamojóban hagyta egy Fatime nevű arab nő felügyelete alatt. Az arab asszony, hogy az Emin pasa által leánya részére Afrikában biztosított vagyon megkaparítsa, a kis leányt tudatlanságban hagyta, sőt durván is bánt vele. A kis Feridának azonban védelmezője akadt a bagamojói német kórházban alkalmazott Bader Eliz nevű apáczában, ki megszánván a gyámoltalan teremtést, atyja németországi rokonait értesítette annak szomorú sorsáról, s azok támogatásával a jelen évben a kis gyermeket elhozta Németországba, Neissebe, hol Emin legidősebb leánya, Schnitzer Melánia lakik. Képünkön Emin leánya ezzel az apáczával együtt látható. A kis leány, bár az afrikai vér meglátszik rajta, eszes és jó gyermek, külön-

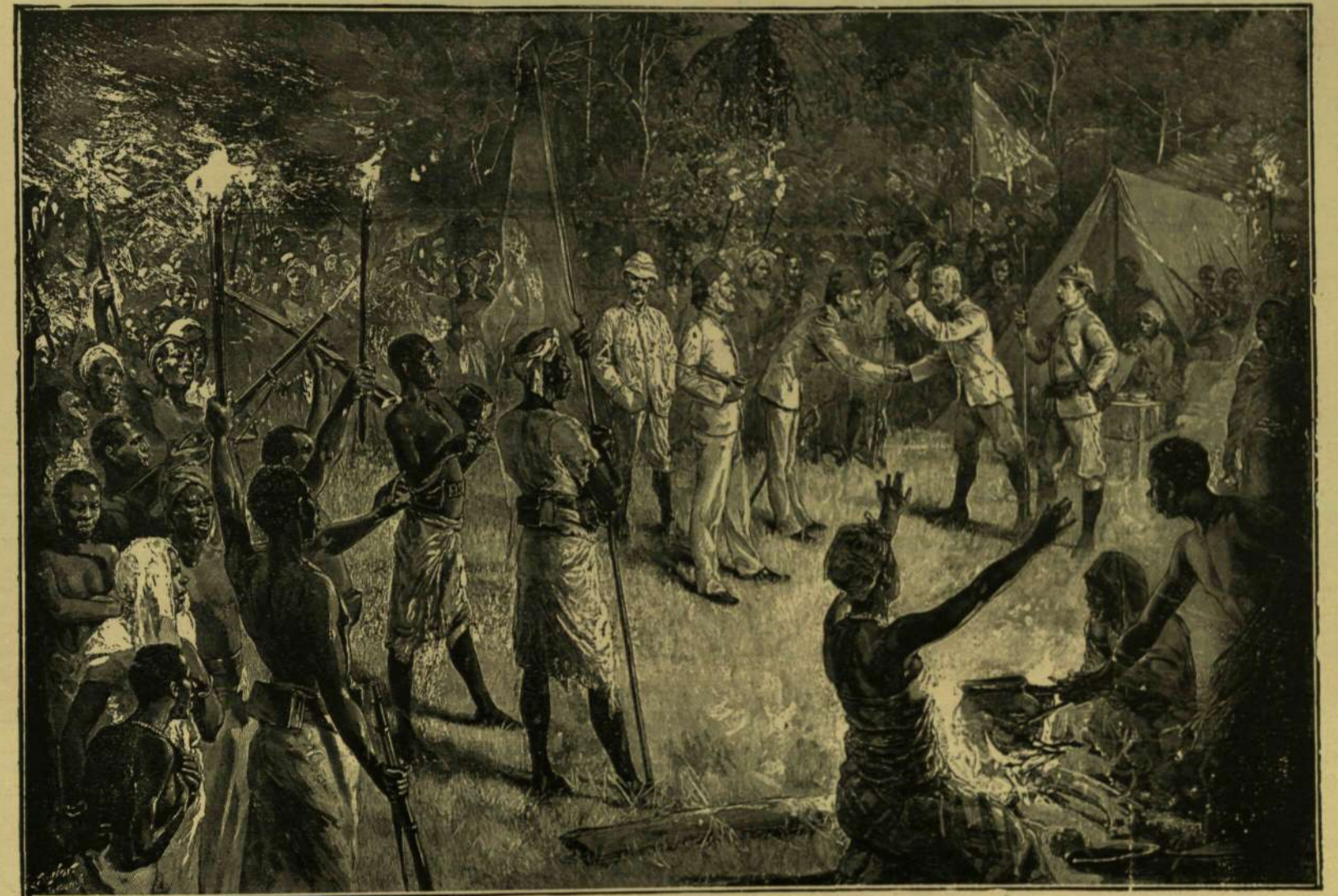
forradalmat keltett a németek ellen, úgy, hogy a kormány szükségesnek látta a német gyarmat-társaságot megszüntetni s az új német birtokok előleges rendbe szedésére az ismert afrikai utazót, Wissmann-t küldte ki, kelet-afrikai német császári biztos czim alatt. Peters már 1888 tavaszán visszatért Európába s itt kieszközölvén, hogy az Emin fölkeresésére indított expedíció vezetésével őt bízzák meg, 1889 március 31-én érkezett meg ismét Zanzibárba.

Az akkor még el nem csendesült forradalmi hangulatot kívül az angol hatóságok is lehetőleg akadályozták Peters törekvéseit, nem alaptalanul gyanítván, hogy sokkal kevesebb gondja van neki Emin pasa megmentésére, mint inkább egyes új tartományok bekebelezésére. Az expedíció három csoportban indult el s a Tana folyó mentén haladt előre, maga Peters vezette. A második csoport Rust vezetésével éltemi szerekkel vitt utának, de vezetője betegeskedés miatt nem sokára kénytelen volt

határtól, akkor hallották meg e hirt, mely természetesen feleslegessé tette, hogy még továbbra is előre hatoljanak.

Peters csekély készletére való tekintetből a félművelt Ugandán át akart visszatérni a parthoz, habár jól tudta, hogy 1886-ban Hannington angol püspököt megölték, mivel kelet felől akart Ugandába menni, már pedig a babonás hagyomány szerint Uganda dinastiájának egy kelet felől érkező karaván fog véget vetni. Szerencsére ekkor Ugandában polgári háború folyt. Dr. Petersnek módja volt a keresztény párti Mvanga segítségére menni az arabok ellen. Mvanga elfogadta a felajánlott segítséget, leverte ellenfelét s barátság-szerződést kötött Peterssel.

Ugandából eltávozáván, hajón ment át a Victoria-Nyanzán s majd Usamán át a rendes karaván-úton nyomult előre. Még így is többször volt összeütközése a benszülőttekkel s különösen Ugogóban, a hol egy főnök alattomosan megtámadta, négy órai küzdelme volt. Végre Mpuában európai emberekkel találkozott s a véletlen úgy hozta magával, hogy ott találkozott Emin pasával is, ki már akkor visszatért

STANLEY TALÁLKOZÁSA EMIN PASÁVAL. (1888.)

nősen nagyon könnyen tanul nyelveket, új környezetében már otthon érzi magát s egyáltalán hallani sem akar Afrikáról. Gy. A.

DR. PETERS TALÁLKOZÁSA EMIN PASÁVAL.

Azok között az expedíciók között, a melyeket Emin pasa megmentése végett rendeztek, a legutolsó volt a németeké dr. Peters Károly vezetésével, mely expedíció 1889 június havában indult el Zanzibárból, tehát oly időben, mikor Emin pasa (a mit ők természetesen nem tudhattak) már útnak ment Stanleyvel a partok felé.

Peters, ki azóta szintén elhunyt, már ekkor nagyon ismert nevű ember volt. Nagyjából útakat nem tett ugyan Afrikában, de ő volt a kezdeményezője s később is lelke a németek kelet-afrikai gyarmatosító kísérleteinek Zanzibár és a nagy tavak vidéke között. A fiatalkori rajongással s a benszülőttek iránt némi kegyetlenséggel folytatott gyarmatosítás azonban elkeseredést, majd valóságos

visszatérni. A harmadik csoport Borchert Oszkár vezetésével alatta egész a Keniáig ment az első csoport után, de nem érte el s végre is eredménytelenül visszatért. Mindenki azt hitte, hogy az egész expedíció meghiúsult s Peters elvesztéről is csakhamar terjengeni kezdtek a hírek, épen úgy, mint a megelőző évben Stanleyről.

Pedig az út első része aránylag kényelmes volt. Szeptember végén elért az Oda Bororowa tartományba, a hol állomást szervezett, csapatját éllemi szerekkel ellátta s azután nyugot felé indult a Kania havas irányában. Kíséretében csak egy európai volt, Tiedemann hadnagy, ezenkívül 25 szomali s mintegy száz rabszolga és teherhordó, továbbá 8 teve, 6 szamár és egy ló. Ezzel az aránylag kis csapattal vonult most át a német utazó a Tana vidékén részben festői szép hegyi tájakon. A massai négekkel, sőt más törzsekkel is gyakran volt csopapatója, melyek közt egy majdnem végzetes lett az európaiakra nézve. 1890 jan. 7-én ért el a Baringo paikra nézve. 1890 jan. 7-én ért el a Baringo paikra nézve. 1890 jan. 7-én ért el a Baringo paikra nézve.

Petersnek tehát sikerült találkoznia Emin pasával, Stanley hőstette után útjának ezéja feleslegesen bizonyult, de bebizonyította, hogy ha Stanleynek nem sikerült volna, ő is megmenti vala Emin pasát, s e mellett legalább némi részben ismeretlen vidékeken menvén át, az ő útja is hozzájárult Kelet-Afrika ismertetéséhez.

— Örülök, hogy együtt utazhatom önnel. —

«BOMBARNAC KLAUDIUS.»

BOMBARNAC KLAUDIUS.

EGY HIRLAPTUDÓSÍTÓ JEGYZŐKÖNYVE.

REGÉNY VERNE GYULÁTÓL.

Francoziából fordította HUSZÁR IMRE.

(3-ik közzeladás.)

Mindenki ismeri a keleti közmondást:

«Egy bolond többet kérdez egy nap alatt, mint egy bölcs egy egész év alatt.»

De miután sem az utitársam, sem én nem követeltük magunknak a «bölcs» címet, szabad folyást engedünk a kérdézőkódásnak, összevegyítvén a különböző nyelveket.

— «*Wait a bit!*» mondá az amerikai.

Hangsúlyozom ezt a szójárást, a mely gyakran fog ismétlődni, mint a lókés, a mely a hinta kötelét mozgásba hozza.

— «*Wait a bit!* Tízet tennék egyre, hogy ön reporter?»

— «És megnyerné a fogadást! . . . Igen, reporter vagyok, a «XX. Század» küldött ki.»

— «És ön Pekingig utazik?»

— «Pekingig.»

— «Mint én,» viszonzá utitársam.

Ez az, a mitől félttem!

— «Ön talán kollega?» kérdém, nagyon kevéssé barátságos módon szedvén ránczokba homlokomat.

— «Nem . . . Legyen nyugodt, uram . . . Nem ugyanazon portékát áruljuk . . .»

— «Nevem Bombarnac Klaudius, Bordeaux-ból és valóban igen örülök, hogy együtt utazhatom önnel.»

«Az én nevem Ephrinell Fulk, a Strong Bülbül és társa cég megbízottja, New-Yorkból (A. E. A.)»

Valóban hozzá tette, hogy «A. E. A.» Most már kölcsönösen be voltunk mutatva egymásnak. Én újdonságok ügyében utazom; — hogy ő mi dologban utazik, azt még ezután kell megtudnom.

A beszélgetés tovább folyt. Könnyen elgondolható, hogy Ephrinell Fulk körülbelül mindenütt utazott már, sőt, a mint megjegyezte, «még messzebb is.» Ismeri mind a két Ameri-

kát és csaknem az egész Európát. De ázsiai földre most lép először. Beszél . . . folyvást beszél és kifogyhatatlan szaporasággal ismétli *Wait a bit!*-jeit. Talán a Hudson folyónak is olyan nyelv-öldő hatása van, mint a Garonenak?

Mindebből az következett, hogy álló két óráig hallgattam elbeszéléseit. Alig vehettem ki az állomások neveit, a melyeket a vonatvezető minden megállapodásnál kikiáltott. Pedig szerettem volna megtekinteni a holdsugarak által enyhén megvilágított tájat és néhány megjegyzést beiktatni jegyzőkönyvembe.

Szerencsémre, utitársam már bentazta egy izben Georgia keleti részét. Megnevezte a helységeket, a folyókat és a láthatáron emelkedő hegyeket, a melyekből alig láthatam valamies-két . . . Atkozott vasutak! Az ember elindul, megérkezik és semmit sem látott útközben!

— «Nem! kiáltam, — nem úgy van már, mint régen volt! Manapság az utazás nem bír többé a posta-kocsin, trojkan, tarantazon való utazások varázsával. Vége a váratlan meglepetéseknek, a fogadóknak eredetiségének, a postakocsisok fesegetésének, a jemicsikék wutkizásának . . . Nem találkoznak többé jóra való rablókkal, a kiknek a fajja végre is ki fog veszni . . .»

— «Bombarnac úr, — kérdé tőlem Ephrinell Fulk, — komolyan sajnálja ön mindezeket a szép dolgokat?»

— «A legkomolyabban, — felelém. — A vasút egyenes vonalainak előnye mellett elvesztettük az egykori országutak görbe-görbe kanyargásainak festői hatását. És lássa, Ephrinell úr, a tulsó-kaukáziai útteleirások, a melyek ezelőtt negyven évvel jelentek meg, csakugyan sajnálkozást keltenek a mult idők eltűnése felett. Vajjon fogok-e csak egyetlen egyet is látni ama faluk közül, a melyekben kozákok laknak, a kik katonák és parasztok is egyúttal. Látom-e majd ama népies mulatságokat, a melyek egykor szinte elbűvölték az utazókat? Fogok-e láthatni egy «diskitovkát», a melyben a lovasok a paripák hátán álltak, a kardjaikat a levegőbe hajigálták, a pisztolyaikat sütygették és az utazót messzire el is kísérték, ha valamely magasrangú muszka hivatalnok, vagy katonatiszt társaságában utazott?»

— «Kétségkívül elvesztettük ezeket a szép dolgokat, — viszonzá az én yankeem. — De

aztán az is igaz, hogy csakis a vassinekek köszönhetjük, a melyek végre is úgy be fogják abroncsolni földtekinet, mint egy borshordót szokás, hogy tizenhárom nap alatt eljuthatunk Tifliszből Pekingbe. Ennélfogva, ha ön úti kalandokra számított — szörakozás céljából . . .»

— «Minden esetre, Ephrinell úr!»

— «Nos hát, illuziókban ringatta magát, Bombarnac úr. Semmi sem fog történni sem önnel, sem én velem. El lehet készülvén a leggyhangúbb, legrózaibb, legunalmasabb utazásra, a mely oly lapos lesz, mint a Kara-kum-sivatag, a melyet az ázsiai vasútvonal Turkesztánban, vagy mint a Gobi-sivatag, a melyet Khinában szel keresztül.»

— «Majd meglátjuk, — felelém, — mert én az olvasóim gyönyörködtetése céljából utazom» . . .

— «Mig én kizárólag a saját ügyeim érdekében.»

E nyilatkozat hallatára az jutott eszembe, hogy Ephrinell Fulk aligha olyan utitárs lesz, a milyent magamnak képzeltem. Neki eladó ártí vannak és én nem vagyok vevő. Előre látom tehát, hogy találkozásunkból a hosszú utazás alatt nem fog kellő bizalmasság kifejlődni. Ő bizonyosan azon yankeek közé tartozik, a kikről azt szokták mondani, hogy ha egy dollárt tartanak a fogaik közt, lehetetlen azt onnét kiragadni. Ebből az emberből semmit sem fogok kicsikarhatni, a minek valami értéke volna!

Azonban, habár tudom is, hogy a new-yorki *Strong Bülbül és társa cég* megbízásából utazik, még mindig nem tudom, hogy miféle céggel ez. Ha az ember ezt az amerikai ügynököt beszélni hallja, azt hinné, hogy a Strong Bülbül és társai céget az egész világnak kell ismernie. De akkor hát hogyan lehetséges, hogy én ne ismerjem; én, egy reporter a Chincholle iskolájából, a ki mindnyájunk nagymestere! Én, úgy látszik, elmaradtam a világtól, mert soha semmit sem hallottam a Strong Bülbül és társai cégről.

Föltettem tehát magamban, hogy megkérdezzem az iránt Ephrinell Fulk urat; de e pillanatban ő fordult hozzám a következő kérdéssel: «Volt ön már az amerikai Egyesült-Államokban, Bombarnac úr?» — «Még nem, Ephrinell úr.» — «Eljön-e valamikor mi hozzánk is?» — «Talán.» — «Akkor hát el ne felelde tanulmányozni a Strong Bülbül és társai

A hajónk neve «Asztara.»

céget.» — «Tanulmányozni?» . . . — «Úgy van. Ez a helyes kifejezés!» — «Jól van. Nem fogom elmulasztani.» — «Ön ott az új világrész egyik legnevezetesebb ipartelepével fog megismerkedni.» — «Nem kételkedem benne, de szabad-e tudnom» . . .

— «*Wait a bit*, Bombarnac úr, — vágott közbe Ephrinell Fulk neki melegegve. — Képzelnem egy óriási műhelyt, roppant épületeket, melyekben a gépek alkatrészeit készítik, szerelik, ezerötszáz lóerejű hajógépeket, szellőztető készülékeket, a melyek percenkint hatszázszor fordulnak meg a tengelyök körül, gőzfejlesztőket, a melyek naponként száz tonna szenet fogyasztanak, négyzázötven lábnyi magas kéményt, roppant raktárakat gyártmányaink számára, a melyekkel elárasztjuk mind az öt világrész piacait, egy fő igazgatót, két aligazgatót, négy titkár, nyolcz altitkár, ötszáz hivatalnokból és kilenczezer munkásból álló személyzetet, egy egész légió utazót, a kik, mint az ön alázatos szolgálja, bejárják Európát, Ázsiát, Afrikát és Amerikát, végre évenként pár millió dollárt meghaladó üzleti forgalmat. . . És mindez arra való, Bombarnac úr, hogy gyártassuk milliárdonként, ismétlem, milliárdonként . . .»

E pillanatban a vonat kezdő önműködő fékjei segítségével a gyorsaságát csökkenteni . . . s aztán megáll.

«Elizavetpol! . . . Elizavetpol! . . . kiabálják a vonatvezetők és az állomási hivatalnokok.

Beszélgésünk felbeszakad. Lebocsátom a kocsi ablakát, kinyitom az ajtót, s kiszállok, hogy megmeredtem lábaimat kissé mozgathassam. Ephrinell Fulk nem mozdul a helyéről.

Itt járkálok fel s alá a meglehetősen megvilágított pályaház előtt. Mintegy tíz utas már elhagyta a vonatunkat. Öt vagy hat georgiai a kocsi lépcső körül sűrűgöngy. Tíz percznyi megállapodás Elizavetpolban; a menetrend nem enged hosszabb pihenőt.

A legelső harangjelre visszatérek kocsimhoz, belépek és a mint az ajtót becsuktam magam után, észreveszem, hogy helyem el van foglalva. Igen . . . az amerikaival szemközt egy utazó ül, a ki ott azaz az angolszász fesztelenséggel helyezkedett el, a mely ép oly kevéssé ismer határt, mint a végtelenség. Vajjon fiatal-e, vagy öreg, csinos-e, vagy rút? A homályban nem ítéltetem meg. A francia udvariasság tiltja visszakövetelnem helyemet, leülök tehát a hölgy mellé, a ki még csak nem is mentegedőzik.

A mi pedig Ephrinell Fulkot illeti, úgy látszik, hogy elaludt és ennélfogva még mindig nem tudom, mit gyárt a Strong Bülbül és társai cég New-Yorkban milliárdonként.

A vonat elindult. Elizavetpol elhagytuk. Vajjon mit láttam e húszezer lakossal bíró szép városból, a mely Tiflisztől százhetven kilométernyire a Gandsacsai, a Kura egyik mellékfolyója mellett fekszik és melyet megérkezésem előtt szorgalmasan «tanulmányoztam»? . . . Semmit sem láttam a zöld lombok alá rejtőző és téglából épült házaiból, semmit az érdekes ro-mokból, semmit a pompás mecsetből, a mely a XVIII. század elején épült. A felségsé platánok közül, a melyeket a varjúk és a rigók annyira kedvelnek és a melyek a rekkenő nyári hőseget némileg enyhítik, alig láttam egy pár lombkoronát a halvány holdvilágnál. És a patak partján, a melynek ezüstös vize végig csörgedezik a fő útcán, alig különböztethettem meg a kertek közt egy-két házat, a melyek falkoronával díszített apró fellegrákokhoz hasonlítanak. Csupán egy homályos árnykép maradt meg emlékemben és ezt is csak futópillanattal meg a mozdonyunk gomolygó füstömgégén keresztül. És miért vannak e házak folyvást védelmi állapotban? Azért, mert Elizavetpol hajdan, mint erősség, gyakori megtámadtatásoknak volt kitéve a sirváni lesghék részéről és e helyi lakók, a legjobban értesült történészek szerint, Attila hun hareszainak egyenes ivá-dékai.

Körülbelül éjfél lehetett. A fáradtság alvársra esábitott, de mint jó reporter csak félszemmel és fél füllel akartam aludni.

Mindazonáltal abba a félfalomszerű szendergő állapotba merültem, a melyet a robozó vonat szabályos rezgése idéz elő és éles fütyök, a dörszfékek robaja és két egymással találkozó vonat zakatolása szakít félbe. Hallottam, a mint

a rövid megállapodások alkalmával az állomások neveit kiáltották és a kocsiajtók kinyitáltak és nagy zajjal becsapottak.

Egymásután hangzottak a következő nevek: Zserán, Varvara, Udsarri, Kjurdamir, Klurdán, Karaszul, Navagi . . . Főlegyesedtem; de mivel már nem abban a szögletben ültem, a melyből olyan rövid úton kiszorítottak, lehetetlen volt kitekintennem az ablakon.

Ekkor azon kezdtem tündődni, hogy mit rejteget az a nagy, hatalmas félyoltakaró és szoknya, a melyet bitorlót helyemen látok letelepedve? E kérdésemre nem tudtam felelni. Vajjon ez a hölgy utitársam lesz-e a vasútvonal végső pontjáig? Fogok-e vele barátságos üdvözlést váltani Peking utcáin? . . . Utitársomról visszatérek gondolataim utitársamra, a ki szögletében úgy horkol, hogy megirigyelhetnék tőle Strong Bülbül és társai cég szellőztető készülékei. És vajjon mi az ördögöt gyárt az az óriási gyártelep? Vashidakat, aczéllidákat, mozdonyokat, hajópáncél-lemezeket, gőzkazánokat, vagy bányaszivattyúkat? . . . Azok után, a miket az amerikai beszélt, azt kell képzelnem, hogy Creusottal, Cokerillel, vagy Essenel versenyez. Bizonyára egyike lesz az amerikai Egyesült-Államok legóriásibb gyártelepeinek. Hacsak nem füllentett . . . mert épen nem látszik «zöld»-nek, a mint az ő hazájában szokták mondani, — a mi azt jelenti, hogy Ephrinell Fulk korántsem olyannak látszik, mintha együgyű volna!

Mindazonáltal úgy rémlik előttem, mintha mély álomba merültem volna. A külső benyomásoktól megszabadulván, még yankeem stentori horkolását sem hallottam többé. A vonat az aliat állomásra érkezik és ott tíz perczig időzik a nélkül, hogy csak észre is vettem volna. Sajnálom, mert Aliat egy kis kikötő és ott megpillanthattam volna már a Kaspi-tengert és megláthattam volna ama vidékeket, a melyeket Nagy Péter csár elpusztított . . . E tárgyról két hasábnyi tárczaelköt lehetne írni, egy pár kevésbé ismert munka segítségével, historiofantasztikus modorban . . . Noha ezen országból semmit sem láttam, sőt a fővárosából sem, mégsem volna nehéz dolog lendülett admi képzelő tehetőségem szárnyainak. . . .

— «Baku! Baku!» . . .

Ez az ismételt kiáltás ébresztett fel a megállapodó kocsiban.

Reggeli hét óra van.

III.

A hajó csak délután három órakor indul. Utitársaim közül azok, a kik a Kaspi-tengeren készülnek átkelni, a kikötő felé sietnek. Csakugyan tanácsos is egy kabint, vagy a gőzös szalonjaiban egy helyet lefoglalni.

Ephrinell Fulk hírtelen elvált tőlem e szókkal: — «Egyetlen veszteli való perczem sincs. Málháim földadásról kell gondoskodnom.» — «Sok málhája van?» — «Negyvenkét láda.» — «Negyvenkét láda!» kiáltam. — «És nagyon sajnálom, hogy nincs kétszer annyi. Ön meg-bocsát, ugy-e bár?» . . .

Ha nem huszonnégy óráig, hanem nyolcz napig tartott volna az átkelés és pedig az Atlanti-, nem pedig a Kaspi-tengeren, akkor sem siettetett volna jobban.

Akár hiszik, akár nem, a yankeemnek egy pillanatra sem jutott eszébe a kezét nyújtani utitársomnak, hogy lesegítse a kocsiból. Én tettem ezt ő helyette. Az utazó hölgy a karomra támaszkodik és leugrik . . . nem! lassan lelép a földre. Összes jutalmam egy száraz, rendkívül brit hangon kiejtett «*thank you, sir!*» (Köszönöm, uram!)

Thackeray azt mondja valahol, hogy egy jó nevelésű angol hölgy az isten legtekélyesebb műve a földön. Semmit sem ohajtok forróbban, mint hogy ezt az udvarias állítást utitársomra vonatkoztassam megerősíthessem. Föllebbentette a fátylót. Vajjon fiatal asszony-e, vagy koros hajadon? Az angol nőknél ezt soha sem lehet tudni. Huszontöt évesnek látszik; arczbőre élénk színű, lépése ideges, a ruhája dereka oly magas, mint a tenger dagálya napjegyenkor. Szemüveget nem visel, noha a szemei nagyon világos kékek, mint a rövidlátóké. Redesen. Mialatt magamat meghajtván, a hátamat meggömbömbölytesítve, a melyet a robozó vonat szabályos rezgése idéz elő és éles fütyök, a dörszfékek robaja és két egymással találkozó vonat zakatolása szakít félbe. Hallottam, a mint

Valószínűleg ismét találkozni fogok vele a gőzhajón. Én részemről csak az indulás előtt szándékozom a kikötőbe menni. Bakuban vagyok; fél napom van Baku megtekintésére és ebből az időből egy órát sem fogok elvesztegetni, ha már egyszer vándorlásaim véletlenei Bakuba sodortak.

Lehet, hogy e név legkevésbé sem ébreszti fel az olvasó kíváncsiságát. De képzelve talán fel fog hevülni, ha hozzá tetzem, hogy Baku a géberek, a parszik, szóval a tűzimádók városa.

A falkoronával ellátott feketés bástyák háromszoros övével körülkerített város, a Kaukázus hegylánc legvégső kiágzásain, az Apseron hegyfok közelében fekszik. De lássuk csak, Perzsiában vagyok-e, avagy Oroszországban? . . . Kétségkívül Oroszországban, mivel Georgia muszka tartomány; de szabad azt hinnem, hogy Perzsiába jutottam, mivel Baku teljesen megőrizte persza jellegét. Meglátogatom a khánok palotáját, a mely valóságos építészeti remek Sáhriár és az «ezeregy éjszaka» szerelmes mesemondónője, Seherezáda, a «hold leánya» korából. A palota finom faragványai ma is olyan új színtek, mintha csak az ímént kerültek volna ki a művész vésője alá. Kissé messzebb karesz minaretek, nem pedig a «Szent Moszkva» nagy hasú kupolái emelkednek egy mecset szögletén, a melynek közébső tálat lehet lépni a nélkül, hogy az ember kénytelen volna a cipőjét levetni. Igaz, hogy a minaret tetejéről a muzezm nem énekel néhány verset a Koránból, az imának szentelt órákban. Ezenkívül Baku némely városrészei úgy a szokások, mint egész lényegük tekintetében teljesen oroszok. A házak ezen utcákon fából vannak építve és merőben híjjával vannak a keleti jellegnek. A pályaudvar tágas és szép; méltó volna Európa vagy Amerika valamelyik nagyobb városához. A kikötő egészen nyugat-európai; légköret szinte elhomályosítja a köszénfüst, a mely a gőzhajók kúrtóiból folyvást gomolyog.

Az ember méltán kérdezheti, mit keres a köszén a naptha városában? Mire való ez a tüzelőanyag, miután az Apseron kopár és terméketlen talaja, a melyen csak az ürm tenyészik, oly gazdag a kőolaj tekintetében? Nyolczvan frankba kerül száz kilogramm a fehér, vagy a fekete naphtából, a melyet a fogyasztás igényei évszázadokig se fognak kimeríteni.

Valóban csodaszérszerű természeti tünemény ez! Kinek van szüksége rögtön működő világító, vagy fűtő készülékre? Semmi sem egyszerűbb ennél. Csak lyukat kell fúrni a földre, azonnal légszint tődul ki a lyukból és rögtön meg lehet gyújtani. Ez olyan természetes gazometer, a melyet a legszegeyebb ember is használhat.

Szerettem volna meglátogatni Atesh-Gáiban a híres szentélyt, de huszontét vesztynyre fekszik a várostól és nem lett volna rá időm. Ott ég az örök tűz, a melyet száz meg száz év óta táplálnak az Indiából odaköltözött parsi papok, a kik soha sem esznek állati táplálékot. Másutt e vegetáriánusokat egyszerűen zöldseglőknak mondanák.

Ez a szó eszembe juttatja, hogy még nem reggeliztem és miután az óra tizenegyet üt, a vasuti pályaházi étterem felé sietek és egy csópp szándékom sines ott magamat az atesgahi parszik ételrendének alávetni.

Abban a pillanatban, a mint az étterembe belépek, Ephrinell Fulk rohan kifelé. — «Hát a reggeli?» kérdém tőle. — «Már elvégeztem.» — «És a málhá?» . . . — «Még huszontkilenczet kell a hajóra szállítatnom. Mikor az ember a Strong Bülbül és társai céget képviseli, a mely hetenként öt ezer láda gyártmányt expedál . . . — «Siessen . . . siessen hát Ephrinell úr. A hajón ismét találkozunk. Apropos, nem találkozott ön az utitársomokkal?» — «Miféle utitársóval?» — «Azzal a fiatal hölgyvel, a ki a kocsiban az én helyemet foglalta el.» — «Egy hölgy is utazott velünk?» — «Kétségkívül.» — «Nos hát, ezt most hallom először, Bombarnac úr . . . most hallom legelőször.»

Ezzel az amerikai átlép a kúszóban és eltűnik. Remélem, hogy mielőtt Pekingbe érkezünk, meg fogom tudni, mit gyárt a Strong Bülbül és társai cég New-Yorkban. Hetenként ötezer láda! . . . mily óriási termelőképesség és kelendőség!

A reggelimmel gyorsan elkészülvén, ismét útnak indulok. Sétaközben alkalmam volt meg-bámulni néhány gyönyörű termetű leszhji en-

* Várlon egy kissé.

** Amerikai-Egyesült-Államok.

bert, szürkés cserkesz felöltöt, mellére varrott tölténytartóival, az élénk piros selyem öveket, az ezüst himzésű lábszorítókat, a sarkatlan sarukat, a papak nevű fehér süvegeket, a vállra vett hosszú puskákat, az övek mellé szűrt saskákat és handszárokat, egy szóval e valóságos vándorló fegyvertárat, melyek olyan formák, mint a mindenféle zeneszerszámmal felszerelt vándor "banda-emberek". Csakhogy e leszghiek pompás, festői alakok, a kik kétségkívül nagy mértékben emelik az orosz császár kiseretének fényét.

Már két óra, ennél fogva czélszerű lesz a kikötő felé indulnom. De még egyszer a vasúti pályaházba kell mennem, mert könnyű úti podgyászomat a kapusnál hagytam.

Ime, itt vagyok újra, egyik kezemben a podgyász, a másikban a botom és elindulok a kikötőhöz levezető utcák egyikén.

Egy tér sarkán, közel ahhoz a helyhez, a hol a bástya megszakad és kijárását enged a rakpartra, két egymás mellett sétáló egyén vonja magára

czipel és az utazó pár hátra marad. De a mi halad, el nem marad. Majd megtalálom őket a gőzösön és utazás közben meg fogunk ismerkedni egymással.

— «Nos? — kérdem az amerikaiától, — menyire van ön a málhái elszállításával?» — «E perczben a harminczhetedik láda van úton; Bombarnac úr.» — «És eddig nem volt semmi baj?» — «Semmi.» — «És, ha szabad kérdeznem, mi van az ön ládáiban?» — «Hogy mi van a ládáiban? ... Ah! épen itt van a harminczhetedik!» kiáltá Ephrinell Fulk és elrohant a hordár elé, a ki e perczben érkezett a rakpartra.

Itt élénk mozgalom uralkodik, mint rendszeren a hajók megérkezése és elindulása alkalmával. Baku a Kaspai-tenger leglátogatottabb és legbiztosabb kikötője. Az éjszakai irányban fekvő Derbent nem versenyezhet vele. Baku csaknem teljesen magához ragadta az összes tengeri forgalmat e tengeren, vagyis inkább e nagy tavon, a mely semmiféle összeköttetésben sem áll a

ségű árút fogadhatson be és a hajó építői nagyobb figyelmet fordítottak az árúk elhelyezésére, mint az utazók kényelmére.

De utóvégre is nem érdemes, hogy az ember huszonnégy óráig tartó átkelésnél nagyon változatos legyen.

(Folytatása következik.)

EGYVELEG.

* A nők és férfiak száma. Európában jelenleg 170.818.561 férfi és 174.914.119 nő van, így 4 millióval több a nők száma. Általában igen sok nő van Portugálban és Norvégiában. 16 országban több a nők száma, mint a férfiaké, legkevésbé Belgiumban és Franciaországban, hol ezer férfira csak 1007 nő jut. Hat országban: Olaszország, Oláhország, Bulgária, Szerbia, Görögország és Bosznia több a férfiak száma, különösen az utóbbi helyen, hol ezer férfira csak 895 nő jut.

* A válogatók czápa. Tengerészek állítják, hogy a czápa sokkal jobban szereti a fehér emberek húsát

ÁLLAMI TELEPÍTÉS.

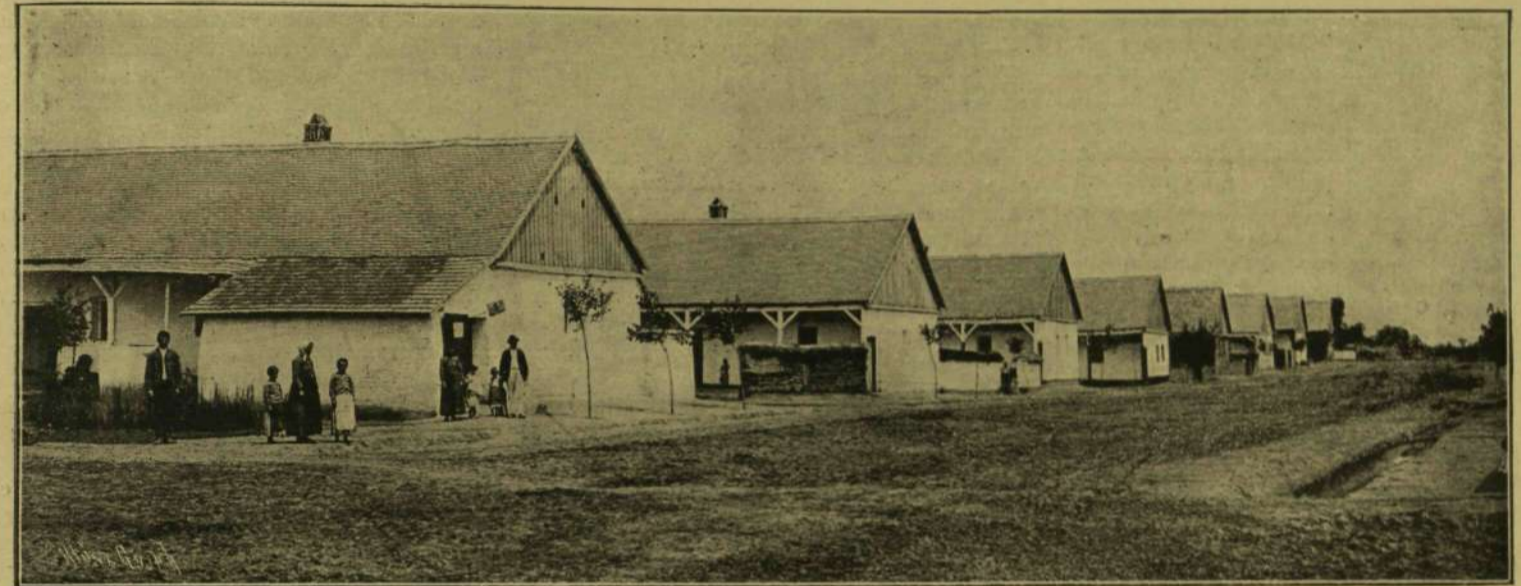
Ma-holnap 50 esztendeje lesz, hogy a telepítési ügy a hazai közvéleményt foglalkoztatja. Sokat változott azóta az ország, változtak a nemzeti czélok is, de a telepítési ügy csak annyiban változott, hogy jelentősége ma még nagyobb, mint régebben lehetett. Az új Magyarországnak legelőször is a mezőgazdasági birtokviszonyok az országban épen nem olyanok, a melyek nemzetiségi szempontból kielégítőeknek volnának mondhatók. Ki van mutatva, különösen újabb időkben, hogy a latifundiumok, továbbá a holt kéz birtoka és végül a hitbizományok, (mely utóbbiak többre rugnak 2 millió holdnál,) épen a legmagyarabb vidékeken találhatók legsűrű-

adók. Vannak ugyan, kik azt állítják, hogy ez a szabályozás megnehezítené a telepítést; ámde ez semmivel sem bizonyítható állítás, mert végre is ez ideig semmiféle telepítési szabályzat nem volt; ellenkezőleg a legkorlátlanabb szabadság uralkodott ezen a téren, akár csak Amerikában, de azért az eredmény — az állami telepeket kivéve — vajmi csekély volt! A korlátlan szabadság tehát magában elő nem mozdítja, valamint, hogy a szabályozás nem hátráltatja a telepítést. Minthogy azonban a jövőendő telepítések többnyire vagy maga az állam által, vagy községek által, vagy közvetlen magánosok által, de állami felügyelet mellett fognak megtörténni, biztosra lehet venni, hogy a telepítési törvényben alkotandó szabályzat minden körülmények között csak előbbre viszi majd az ügyet.

Hogy különben a magyar államban megvan a képesség a sikeres telepítésre, azt gr. Bethlen

tálmegyében van. Megyebeli magán-telepekről kizorult kath. vallású magyar telepek fogadtattak be. Ebben a faluban 420 házhely van, mindegyikhez 600 □° belsőség, 8 hold szántóföld és rét, 3 hold legelő tartozik. A legelőt együtt használják s egy darabban marad. Az idei őszön mindegyik telep-állomány még 3¼ holdat kap. 1890-ben történt a kimerés. Nov. 1-én megszállották a telepeket. A házakat, mivel a telepek nem bírták, a kincstár építette egyenlő méretek szerint, egyenként 420 forint költséggel. Itt is 20 évi törlesztés a 8% lett elfogadva. A 895 frt telekváltás és a 420 frt házépítési tőke (együtt 1305 frt) után évenként fizetendő 104 frt 40 kr. Esik tehát egy holdra, csak a külső 11 holdat véve, 9 frt 48 kr., mivel a telepes a ház árát is törleszti.

Egyik mai képünk Muzsaly község fő utcaját, a másik a vadász-erdei községi iskolát mu-

FELŐ-MUZSALY TELEPES KÖZSÉG FŐUTCAJA.

KÖZSÉGI IDEIGLENES ISKOLA A VADÁSZ-ERDEI ÚJ TELEPEN.

HETIVÁSÁR BUDAPESTEN. — WAGNER SÁNDOR FESTMÉNYE.

a figyelmet, magam sem tudom, miért. A sétáló pár úti ruhába van öltözve. A férfi harmincz-harminczöt évesnek, a nő huszonöt-harmincz évesnek látszik; a barna hajú, de már szürkülni kezdő férfi arca mozgékony, pillantása élénk, járása könnyű és kissé himbálódzó; a nő szőke, még eléggé csinos, a szemei kékek, az arczobora nem egészen üde, a haja kissé gondor, úti ruhája nem jó izlést árul el a divattól elmaradt szabásával és ríktől színeivel. Valószínűleg házaspár, mely a vonaton jött ide Tifliszből és — ha sejtelnem nem csal — francziák. x

En kíváncsian vizsgálom őket, de ők nem is ügyelnek rám. Sokkal inkább el vannak foglalva, hogysem észrevettek volna. Kezeikben és vállakon táskákat, párnákat, takarókat, botokat, napernyőket és esernyőket czipelnek, szóval számtalan apró holmit, a melyekért nyilván nem akartak a gőzhajón a többi podgyással együtt fizetni. Élénk vágyat érez magamban segítségükre lenni. Nem szerencsés és a legkritikábbak közé tartozó véletlenség-e francziákkal találkozni Franciaországban kívül?

Épen abban a pillanatban, mikor meg akarom őket szólítani, Ephrinell Fulk elesip, magával

szomszéd tengerekkel. Magától értetik, hogy az azon-ada kikötő megalapítására a tulsó parton megtiszszerezte az átmeneti forgalmat Bakuban. A Trans-Kaspai vasút, a mely úgy az utazók, mint az árúk számára megnyitott, a legfőbb kereskedelmi út Európából Turkesztánba.

Talán közel jövőben egy második út is fog kiépülni a perzsa határszélen, egybekötendő a déli oroszországi vasutakat az angol India vasutával, a mi által az utasok megkíméltetnének a Kaspai-tengeren való átkelésétől. És ha majd egykor e tágas medence az elpárolgás következtében ki fog száradni, a fővenymerben épülő vasút miért ne tenné lehetővé, hogy a vonatok átrakódás nélkül közlekedhessenek Baku és Uzun-Ada közt?

De mielőtt e jámbor ohajtás beteljesülne, szükséges a gőzhajót használni és azt készülnem épen most tenni nagy számú utazó társasággal egyetemben.

A hajónk, melynek neve «Asztara», a «Kaukaszus és Merkur» című társulat tulajdona. E lapátkerekű nagy hajó hetekint háromszor közlekedik a két part közt. A nagy hajótest úgy van berendezve, hogy minél nagyobb mennyi-

mint a négerekét, sőt még a malájokat és hindukat is inkább megeszik, mint a négert.

* A kaucsuk kerekék zajtalan futása már többször okozott szerencsétlenséget Londonban, ezért a rendőrség elrendelte, hogy a kaucsukkal ellátott birkocsikon csengetyűvel kell jelt adni a népesebb utcákon.

* A legalacsonyabb hőmérsékletet, azaz a legnagyobb mesterséges hideget eddig Pictet híres francia természettudós hozta létre. Ez a hideg — 255° Celsius — oly hideg, melynél a lehellet rögtön jegezesedve hull le a földre.

* Fehér emberevő halt meg közelebb Porto Alegre fogházában. Ramos Józsefnek hívták s egykor emberhúsból készített virsli, sonkát és gulyás-húst. Áldozatait maga esalta üzletébe s maga gyilkolta meg. A szörnyeteg 30 évig volt a börtönben.

* A villamerőt Párisban patkánypusztításra is használják. A nagy csatornáknak üvegfalpakon hosszú sodronyokat helyeznek el sült húsdarabokkal. A patkányok mőhon kapnak a eszbitó ételhez, de nem ehetik meg, mert a villamsodrony rögtön megöli őket.

* Az emberi hajból Londonban évenként legalább 100 métermázsát adnak el, Párisban pedig mintegy 90-et, körülbelül 2¼ millió frank értékben.

ben, ledönthetetlen akadályát képezvén ott a kis birtokok szaporodásának.

A ki tehát a telepítés-ügyét kezébe veszi, az a magyar társadalomnak egyik első rangú feladatát próbálja megoldani. Németországban csak egy aránylag csekélyke része az, hol hasonló állapotokra akadunk; Bismarck herczeg a telepítési ügyet mégis úgy kezdte rendezni, hogy a törvényhozástól 100 milliót kért, a mit az készségesen meg is szavazott. Mi azonban mind a mellett is, hogy nálunk sokkal égetőbb a szükség, még sem gondolhatunk arra, hogy ily nagyszabású alkotásokra válközhatnánk. Gr. Bethlen András földmívelésügyi miniszter abban a törvényjavaslatban, melyet tavaszra a képviselőháznak a telepítést illetőleg bemutatott és mely legközelebb kerül tárgyalásra, csak 3 millió forintot kér telepítési czélokra. Ez az intézkedés azonban csak a kezdeményező lépés. Ha ez sikerül, a törvényhozás bizonyára sokkal tetemesebb áldozatokra is kész lesz.

A sikernek előfeltétele azonban, hogy a telepítési ügyre nézve bizonyos szabályok állapíttassanak meg, melyek mindenkre, államra, testületre, magán emberekre egyformán irány-

András már eddig is fényesen bebizonyította egynehány nagyobb alkotásával. Évek óta fáradozik már a földmívelésügyi miniszter a telepítési ügyében és ezen fáradozásnak nem egy derék és virágzó magyar község köszöni lételet. Két ilyen községből mutat be mai számunk képet, Vadász-erdei és Felső-Muzsalyból.

Vadász-erdei község Temesvár közelében egy volt kincstári erdő helyén épült a temesvárlippai országút mentén; jó búza-termő földje van. A települők Csongrádmegye jóra való magyar református vallású gazdaembereiből szellettettek ki, kik némi vagyonnal bírtak, de ottlen a magas árak miatt és eladó föld hiányában földet nem szerezhettek. A telep 114 házból áll; kiterjedése 3169 katasztrális hold. Minden telepállomány egy kat. hold belsőségből és 5—50 hold külsőségből áll. A váltás ár holdanként 200 frt. Ebből 10%-ot azonnal lefizettek, a többi 20 év alatt 5% kamat és 3% tőke, összesen 8%-kal fizetik le. A jó búzaföld kat. holdjára esik 16 frt évenként, mi a rendes haszonbérnél nem igen magasabb. Húsz év múlva a föld a telepes tulajdona lesz, minden teher nélkül.

A másik telepes község Felső-Muzsaly, Toron-

tatja. A házak falusiasan, de csinosan és rendszeresen ugyanazon minta szerint épültek.

Látható ezekből, hogy a telepítési munka már eddig is szép sikerrel haladt előre. Ezentúl nagyobb összegek, esetleg egy külön telepítési pénztintet is fognak a földmívelésügyi kormányzatnak rendelkezésére állani. Remélhetőleg a nagy magyar városok, melyek igen nagy földbirtokok tulajdonosai, segédkezni fognak ebben a hazafias munkában. Ez ideig azonban csak azoknak a száma nagy, a kik a földművelésügyi miniszternél jelentkeznek, mert települni akarnak. Magától értetik, hogy a kormány nines abban a helyzetben, hogy mindezen követeléseknek megfelelhessen. Csak lassan és lépésben haladhat előre, mert ha másképp cselekednék, az eddigi sikereket is veszélyeztetné. A most tárgyalás alatt levő telepítési törvényjavaslat elfogadása után azonban nagyobb segéd-eszközök fognak a kormány rendelkezésére állani. Ha ezután is úgy halad az ügy, mint a múltban, akkor megbecsülhetetlen eredményeket várhatunk a jövőendő telepítési politikától. Adja isten, hogy ezen várakozások teljesüljenek. —i.—s.

tarca, olyan tollszízzel a fején, mintha csak tábornok volna a tyúkok seregében. Azután következik megint egy nagy csapat óriás, a fogolyszín, lángszín, fakó, fehér és fekete *Kokhinok*, a világos *Brahmák* fehér tollazattal, fekete csíkokkal, a sötét *Brahmák* roppant gatyás-lábakkal, rugdalóva az aljuk terített fűvényben. Már ezek közt egész pulyka nagyságúak is találkoznak, kivált egy óriási kakas, mely minden nehezkesége mellett is meglepő könnyedséggel szépeleg egy pár szendén kaparászó jércézének, míg egyszer csak megpillantván a szomszéd ketrecz termes Kokhinját, mérgeesen nagyot kukorikol, olyan hangon, mely díszére válnék akármelyik horizű hangú falusi kántornak. Megis szeppen az a kis piros leány, a ki eddig oly odaadó bálumattal mélyedt a hatalmas állat szemlélésébe, megrántja kiserője ruháját s ijedten mondja:

— «Jaj, menjünk innen mama!»
El is mennek aztán egész a *Selyem tyúkok* ketreczéig. Ezek már nem oly félelemesek, hanem annyival inkább gyönyörű, kedves jószágok. Hőféhérek s finom tollazattal olyan, mintha valami selyem gyapjúból állana. Ezek ritka állatok, nem is sok van, mindössze csak három tollazdikodik az egyik ketrecz első emeletén.

Nem messzire ott begyeskedik egy kis kényes legényke, szörnyű büszkén lépdel s úgy tartja a nyakát mintha nyársat nyelt volna, pedig csak ökölnyi az eszemadta. Ez az *angol Viador*, s minden kicsisége mellett is szörnyű veszekedő és mérges szerzet, s ha ereje annyi volna, mint vitésége, bizonyára megszaszlaná az állatkert elefántját. Így azonban csak a szándéknál marad, ámbar azt mondják a hozzátértők, hogy e parányi vitéz, alkalom adtán még a legtekintélyesebb Brahmát vagy Kokhint is meggyőzi lovagias párbajban. Hja, kicsiny a bors, de erős!

No, de hagyjuk a tyúkokat, hadd kaparászsanak a homokban, s nézzünk át a ludakhoz, kacsákhoz, úgy is türelmetlenül várják már látogatásunkat, mert ugyancsak zajosan gágognak, hápognak, nem kis bossúságára a közjük beosztott hallgatag természetű tengeri nyúlaknak, melyek mélységés megvetéssel sujtják a liba, ruca nénemasszonyék folytonos tereferézését.

Hej, hát még itt miféle óriásokra akadunk! A *pekingi kacsák* olyanok mint egy-egy lud, a *ludak* meg mint egy-egy kibizott gódeny.

Egy karvastagságú, rőfny hosszú nyak nyúlik ki az egyik ketreczből:
— «Gágá, jónapot! Én *endeni* gunár vagyok, tollam fehér, mint a hó, húsom jó, zsírom özön, hozzám hasonló nincs a ludak országában!»

— «Szszz, szisz! — sziszeg ki egy ökölnyi czirmos fej a másik ketreczből, — rá re tessék hallgatni, én még különb vagyok! Nemzetiségem is előkelőbb: *francia származású* vagyok, nevem *Toulusi*, igaz, hogy tollam olyan mint őseimé a vadludaké, de hát sem ember, sem lud nem lehet tökéletes, hanem aztán természet, no az már netovább, húsom rengeteg, hájám a földig ér, hideget meleg kibírom, természetem erős, kemény, holmi időváltozásokat fel sem veszek, nem úgy mint ez az *endeni*, ez a — *német!*»

Csak hiába, a német és francia itt sem barátok, olyat is csipnek néha egymáson, hogy egész csomó toll bánja meg.

Az irigy kacsák meg szemből szintúgy nevezik: «Hep, hep, hep, hehehe!» s vígan fityárgelnek az előttük levő tányér vízben. Különben a francia és német ludak nemzeti viszályába nem avatkoznak, keveset érdekli őket az egész, ők a *khinai* birodalom fiai, bár nálunk is teljesen meghonosodtak már, s egészen jól érzik magukat új hazájukban.

De lépünk át a köröndbe a *galambokhoz*. Roppant turbékolás fogad bennünket a számtalan ketreczből, jelöl, hogy szívesen látott vendégek vagyunk, sőt egyik *Angol-golyvás* üdvözlétl tőle telhető keccsel meg is hajtja magát.

— «Alászólgója, tessék besétálni, turbalululu!»

Mindjárt a körönd bejáratánál ott kényeskednek az *Angol pávák*, ezek a hófehér, pávafarkú szép madarak, szörnyű büszkén, de a mellett óvatosan lépdelve, nehogy a díszes fark-sátor

bepiszkolódják. Láthatólag hizeleg a selmáknak a mint ketreczük oldalán olvassuk: «*Darabja 50 forint.*» Hogy is ne, midőn a közönséges demokrata galambnak párja 50 krajczár a piacon!

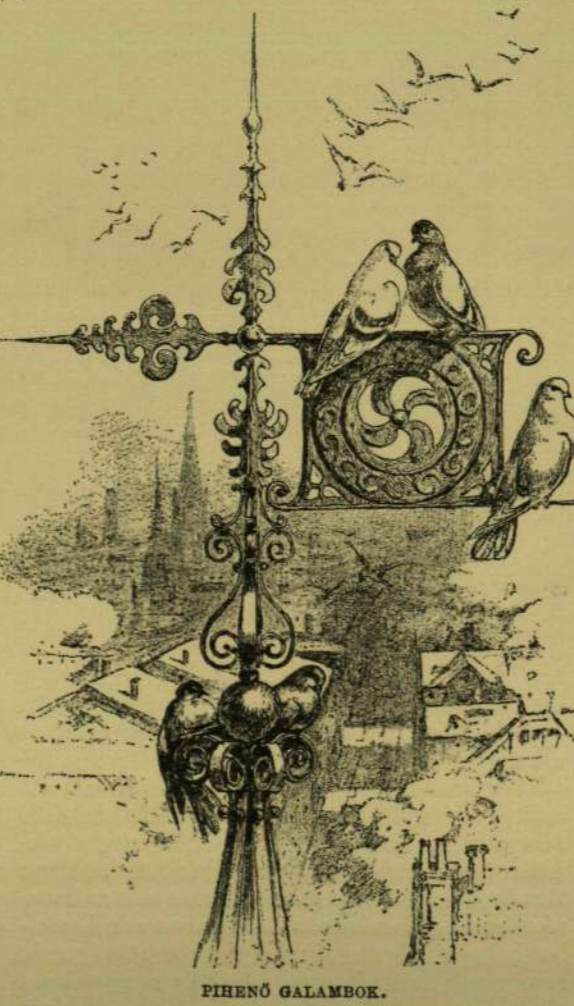
Közelében komolyodik egy csomó *Carrier* csokoládé és fekete színben. Csodálatos madarak, s ha ilyen társaságban nem volnának, inkább varjúnak néznék őket az ember. Csőrük is varjú formájú, rakva mindenféle húsoz bibircsával.

Következnek aztán a piczi csőrű *Egri kékék*, *Szegedi Szívesek*, *Vörös pajzsos fecskék*, *Ezüst szarkák*, *Fekete pávák*, *Kék pávák*, *Törzsök galambok*, a pize *Blondinetták*, *Blueták*, *Sat-metták*, *Calobnik*, ott ürögnek, forognak, turbékolnak, csókolóznak a *kék Sirályok*, *egyiptomi Sirályok*, *sárga Indusok*, *Római Óriások*, *Holland Golyvások*, *Málai feketék*, melyeket ép úgy nézhetünk csirkének mint varjúnak, aztán a mindenféle *postagalambok*, melyek önértésen nézegetnek szanaszét, tudatában annak, hogy mely fontos személyiségek lesznek a jövő háborújában. Ott pöffesznek aztán a *Dobosok*, a *Parókások*, a *rémellű Parókák*, *aranyellű Parókák*, *Schmalkaldeniek*, a csodálatos *Nürnbergi Bagdettek*, nagy görbe csőrrel, igen nagy természetű, hófehér tollazattal, mely szárnytvon ép olyan, mintha véres volna. Meg aztán ott van még mindenféle *jelzett Parókás*, és nem jelzett *Parókás*, meg egyéb névre és kinézésre csodálatos galamb, a földgömb minden részéből összehordva. Valóban kedves és meglepő látvány.

Ott van még a kiállítás egy nagy sereg magyar kanári is, vígan csicserekelve, hogy ők akármiféle harzi vagy egyéb kanárral is bátran kiállják a versenyt. Elhiszük az apró, sárga hazafiaknak, s a tyúkok, kakasok kaparászó, kodácsoló, kukorékoló sorai közt, eltelve mindenféle szárnyas emlékekkel, elmerengve hazafelé indulunk.

A kijáratnál nyájasan megszólal egy mély hangú Brahma kakas:

— «Kökökökökö, köszönjük szépen a látogatást!» Sz—s.

NÉGYESI SZEPESSY IGNÁCZ BÁRÓ PÉCSI PÜSPÖK.

Nyilvános emlékszóbraink száma egygyel ismét gyarapodott. Pécs város közönsége szobrot állított egykori nagy püspökének, a ki két oly nevezetes intézménynek gazdagította Pécsét, mint a lyceum és a könyvtár. Négyesi Szepessy Ignác báró volt ez a püspök, a kinek nevéhez ezenkívül is több közhasznú alkotás fűződik.

Szepessy maga volt a megtestesült jótékony, a ki dús jövedelmét mind közszolgákra fordította s magának úgy szólni mit sem tartott meg.

Szepessyt minden tétében a hazaszeretet vezérelte. E század elején alig volt nála lelkebb hazafi. Már az 1825/7-iki országgyűlésen felszólt a magyar nyelv érdekében s jelentékeny adománnyal járult a magyar tudományos akadémia felállításához, melynek később igazgatóági tagja lett.

Szepessy 1780-ban Egerben született és bár főúri család sarja volt, nem lépett katonai, vagy politikai pályára, hanem természeti hajlamát követve pappá lett. Pesten végezte a filozófiát, Bécsben a teológiát s már huszonhárom éves korában pappá szentelték.

A papi pályán gyors előmenetelt tett. Rövid néhány év alatt volt egri szemináriumi tanulmányi felügyelő, érseki szertartó, titkár, majd egri plébános. Mint lelkipásztor nagy buzgósággal járt el tisztában s vigasztalta a beteget a nagy tifusz-járvány idején, míg végre maga is megkapta a betegséget, melyből nagy nehezen gyógyult fel.

Huszonnyolc éves korában kanonok lett, majd borsodi főesperes, lyceumi szónok, könyvtárőr, és kis-prépost. Alig negyven éves korában erdélyi püspökké nevezték ki. Első dolga volt, hogy lóháton bejárja egyházmegyéje községeit s mindenütt személyesen rendezte az egyházak ügyeit. Majd újjá szervezte a gyulafehérvári papnevelő intézetet s gondoskodott anyagi szükségéről.

Nyolcz évi erdélyi püspöksége után pécsi püspökké nevezték ki. Tíz esztendeig, 1838-ban bekövetkezett haláláig viselte ezt a méltóságot, mely azonban reá nézve munka volt, mert Szepessy fáradságot nem ismerve dolgozott.

Először is fölépítette a lyceum épületét s bőkezűen gondoskodott a tanári karról és az intézet szükségéről. Az intézettel kapcsolatban könyvnyomdát rendezett be. A lyceumba helyezte át a híres püspöki könyvtárt, melyet saját nagyszerű gyűjteményével gyarapítva, nyilvános könyvtárrá alakított át. Mindez tömérdek pénzbe került s a pécsiek ma is csodálkoznak azon, hogy miként hozhatott ilyen óriási anyagi áldozatokat a nélkül, hogy egy krajczár adósságot csinált volna.

Bokros egyházi elfoglaltsága mellett is talált időt arra, hogy az irodalmi téren működjen. «Könyörgések és énekek» című munkája mellett legnevezetesebb műve a Szent Irás fordítása, melyet Káldi bibliája nyomán több egyházi férfiu segítségével készített és saját költségén kiadott.

A pécsiek hálás kegyelettel emlegették mindig a nagy püspököt s arczképét is elhelyezték a város tanács-teremben. Más külső jel azonban nem hirdette emlékét.

Néhány évvel ezelőtt indult meg a mozgalom, hogy szobrot állítsanak a város jöltevényének. A szükséges összeg egybegyűlt, s a szobor készítésével Kiss György szobrász-művésznket bízták meg, a ki hivatottságának szép jelét adta a pécsi bazilika díszítésénél. Kiss sikerülten oldotta meg a feladatot.

A jámbor életű főpapat abban a helyzetben örökölte meg, a mint az oltár lépcsőjéről leszállva, kezében evangéliumos könyvet tartva hívei közé vagy hirdetni a felebaráti szeretetet. Nemes vonás arcán jószág, szelidség s a hit derije ül. Magas, nyúlank természetű püspöki talár és palást fűdi. A szobor, mely bronzból van öntve, másfélszeres embernagyságban ábrázolja a püspököt. Az öntvény a budapesti Beschorner-féle műintézetben készült s magassága három méter.

A sziléziai gránitból készült talapat valamivel magasabb. A talapat két dombormű ékesíti. Jobbra van az a jelenet, mikor a lyceum terveit bemutatják a püspöknek s balra az a tisztelgés, mikor Pécs városának díszmagyarba öltözött előjárói hódelatukat fejezik ki a szeretett főpap előtt.

A szobor, melyet most lepleznek le ünnepélyesen, a város főterén, a bazilika előtt áll, lombos fák között s összhangzásban a remek templommal. Egyike sikerülte nyilvános szobrainknak, mely Pécs városának is méltó díszére szolgál.

Dr. Kovács Dénes.

A BOMBAYI ZAVARGÁSOK.

Angliát, illetőleg Anglia kelet-indiai birtokait nagy veszély fenyegeti. A mint tudjuk, — s ez már több ízben történt, — az indiai lázadásokat rendszeren utcazi zavargások előzték meg, melyeket utóbb fegyveres erővel kellett elnyomni. Most is Bombay városában a muzulmán lakosok a hindukkal azért veszték össze, mivel ez utóbbiak állítólag a muzulmán hitvallás ellen izgattak, mit a fanatikus muzulmánok nem akartak eltűrni. Egy pénteki napon, midőn a muzulmánok a *Dszuma Musjed* nevű mecsetbe siettek, véletlenül találkoztak a *Dirassa* ünnepére összereseglett hindukkal. Néhány könnyelműen kiejtett szó miatt a két hitfelekezet követői közt eleinte közönséges utcazi civakodás támadt, melyet azonban a

Kiss György szoborműve.
NÉGYESI SZEPESSY IGNÁCZ PÉCSI PÜSPÖK SZOBRA.

hinduk, mások szerint a mohamedánok, avval mérgeztették el, hogy kődobással néhány embert megsebesítettek, miből aztán több napig tartó véres veredégek keletkeztek. A rendőrség eleinte a mohamedánokat a mecsetbe terelte össze, honnan aztán kettesével, hármával lakásaikba kísértettek, de a künn rekedtek a hindukkal újra összekaptak, mire ezek több meceset, a mohamedánok pedig néhány hindu templomot leromboltak. A rend helyreállítására kirendelt katonákat mindkét részről mindaddig üttették-verték, míg csak az egész helyőrség — mintegy három ezer ember — fegyverre nem szállított. Azóta folyton erős czirkáló őrzáratok tartják ugyan fenn a rendet, de minden jel oda mutat, hogy az angolok Kelet-Indiában egy újabb lázadás kitérésére számíthatnak.

A mozgalom élen rendszeren mohamedán fakirok állnak, kiket a nagy tömeg vakon követni szokott. Egyik képünk ily mohamedán fakirt ábrázol. A mintegy negyven éves, öt láb s tizen-

egy hüvelyk magas embert leginkább hajzata teszi föltűnővé, mely hat láb hosszú tömött és durva fonalokban csüngve le fejeéről a földet seprí. Habár a fakirok hajzatuk dús voltát rendszeren vendég hajjal is szokták szaporítani, a jelen esetben hamisítás nem forog fenn, mírül Kennedy angol őrnagy, ki a fakirt fényképezte saját szemével meggyőződött. Esős időben vagy otthonában a fakir haját hátára illesztett erős vászon kendőbe köti.

A bombayi zavargásokat mutató kép szintén a helyszínén készült. Mielvlyt a rendőrség valahol mutatkozott, a zavargók rögtön eltűntek és csak távolról hajgáltak követek vagy nagy fadarabokat a távozó rendőrök után, kik közül sokan életveszélyesen megsérültek.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET

Az *Andrássy-szobor*. A gr. Andrássy Gyula lovas szobrára hirdetett pályázat sorsát e hó 11-én döntötte el a bíráló bizottság. A pályázat mintákat az akadémia palotájában állították föl, de azok megtekintése csak a bíráló bizottság tagjainak volt megengedve az ítélet meghozataláig. A pályázat kitűnően sikerült, mert nem kevesebb, mint tíz kiváló művész küldött be munkát, a mi ilyen nagyobb szabású és költséges pályázatnál ritka dolog. A pályázók fele hazai, fele külföldi művész volt. Magyar művészeink közül *Zala György*, *Strobl Alajos*, *Róna József*, *Szécsi Antal* és *Kiss György* vettek részt a pályázatban, a külföldi pályázók közül kettő olasz, egy párisi, egy berlini és egy amsterdami. A bíráló bizottság, mintán elnöke, báró *Podmaniczky* Frigyes ez idő szerint beteg, *Hieronymi* Károly belügyminiszter elnökle a határozatot. A bíráló bizottság beható bírlat alá vette a beérkezett pályaműveket s e hó 11-én délután döntő ülésre jött össze. Ezen az ülésen ott voltak: *Hieronymi* Károly belügyminiszter, gróf *Bathányi Géza*, *Liphay Béla*, *Pulzsky Ferencz*, *Fesly Árpád*, *Hauszmann Alajos*, *Keleti Gusztáv*, *Cziegler Győző* és a meghívott külföldi jurorok közül *Zumbusch* bécsi szobrásztanár és *Müller* Ferdinánd berlini szobrász. A bíráló bizottság *egyhangulag* hozta meg határozatát, melyvel az első díjat, a hateret koronát *Zala Györgynek ítélte oda*. A négyezer koronás második díjat *Eberlein* Gusztáv berlini művésznek, és a kétezer koronás harmadik díjat pedig *Strobl* Alajos tanárnak, az Arany-szobor készítőjének adták. A bizottság a többi pályázó iránt is elismeréssel van. *Róna József* és *Klein* Miksa Berlinben élő hazánkfa mintáit alkalmasint meg fogja vásárolni. A bíráló bizottság terjedelmes jelentésbe foglalja határozatát és valószínűleg *Keleti* Gusztáv fogja szerkeszteni. *Zala György*, a budai honvédszobor és aradi szabadságszobor készítője, ma még csak az első díjat kapta meg, de nyilván reá fogják bízni a szobor elkészítését is. A jeles művész a nemzetközi pályázatokon az első díj elnyerésével az egész hazai művészetnek szerzett dicsőségét.

A szobor-terveket e hó 12-ikén állították ki az akadémia dísztermében és lépcsőházában négyheti közszemlére. A főkapu alatt, az oszlopcsarnokban *Zala György* pályá nyertes munkája és *Valentine* terve, a díszteremben pedig *Szécsi* Antal, *Klein* Miksa, *Strobl* Alajos, *Róna* József, *Emilio Bissi*, *Kiss György*, *Eberlein* Gusztáv, pályázata, egy «Erő és béke» jellegű beklódott terv s ezen kívül *Zala* és *Eberlein* pályaművének nagytoll főkajjai vannak kiállítva. A miniatűr-szobrok egy kivételével mind gipszből készültek. Ez az egy *Zala* Andrássy alakjának nagytoll másolata, — a mely a díszteremben van, — agyagból van. A pályaműveket reggeli 10 óráig fogva folyton nagy tömeg nézi.

Magyar műkincsek. A műbarátok körének irodalmi bizottsága nagyrdeklű tanácskozást tartott gróf *Csáky* Albinné Andrássy-úti lakásán. A tanácskozás a kör által kibocsájtandó «*Magyar műkincsek*» című nagy díszmunka körül forgott, a mely a hazánkban magánosok és testületek tulajdonában levő műtárgyak, fegyverzetek, műiparekkek és nevezetesebb építmények ismertetését fogja tartalmazni, kiváló művészek illusztrációival. A kör e nagyszabású mű kiadását már a múlt évben elhatározta, s a nyáron a műtárgyak kiszemeléséhez hozzá fogtak. Kiszeközölték azt is, hogy a királyi engedéllyel meg a saját és az uralkodóház birtokában levő magyar eredetű műtárgyak publikálását egy külön

kötetben. Ó Felsője ezáltal kijelentette, hogy a tulajdonában levő műtárgyat ismertetését tartalmazó kötet közrebecsáltatásának költségeit maga szándékozik fedezni. Ez a valóban fejedelmi bőkezűség lehetővé teszi a műbarátok körének, hogy az általa tervezett két kötetet egy harmadikkal szaporítsa. Az egész munka a millenniumig el fog készülni.

A Magyar Történelmi Életrajzokból ez ideig 4-ik füzetét hagyta el a sajtó, mely folytatja Szilágyi Sándornak I. Rákóczi Györgyről írt életrajzát. Szilágyi Sándor kiválóképen Erdély történelmének bűvára; levéltári kutatások és eddig föl nem használt kútfók után dolgozik. I. Rákóczi György életrajzában is egészen új világításba helyezi a XVI. század első felének ama nevezetes korszakát, melyre Rákóczi György fejedelemségének oly befolyása volt. A «Történelmi Életrajzok» e kötetének értékét is emeli a sok jellemző és díszes illusztráció, egykorú arcképek, névalírások, régi festmények másolatai. A nagyobb képek benne: Kassa város látványa, Cserna Károly rajza után; ugyancsak tőle a szalontai csata; magyar és török lovasok viadala, támadó hajdúk, mind kétféle Babics kassai püspök birtokában levő régi festmény után; a nagyszalontai csata térképe, stb. Ezenkívül a szöveg közt a kor szereplőinek arcképe, az események színhelye. A nagybecsű vállalat Ráth Mór könyvkereskedése után szereshető meg.

A Szent-István-társulat kiadványai. A Szent-István-társulat, mely 3 ft 15 kr. díj fejében, mintegy 90 ivnyi könyvet juttat évenként tagjai kezébe, igazán értékes és díszes művet adott ki. Torquato Tasso világhírű hírességű eposzát ez: «A megszabadított Jeruzsálem», fordította János Gusztáv, veszprémi kanonok. Nem első kiadás ez János fordításának, de igazán méltó a renaissance korszak híres költőjének nevezetes művéhez. A Franklin-társulat nyomdájának gondoskodott a két kötet izlé- és kiállításról, mely aranyos táblájú kötésben, vörös metszéssel a díszművészet közepén áll. Az első kötetet a költő rézmetszetei arcképe díszíti. Ára 3 ft 40 kr, arany metszéssel 3 ft 80 kr.

A tagsági illetmények közé tartozik: «A keresztény vallás apológiája», írta dr. Dudek János theológiai tanár; két rész, összesen 33 ív. A szerző az egyes kérdéseknél nemcsak a külföldi irodalom mai állását tartotta szem előtt, hanem belefoglalta a hazai írókat is, hogy feltüntesse a hazánkbeli szellemi áramlatokat, s az apológiát lehetőleg nemzeti talajon mutassa be. Ára 4 ft 20 kr. — A «Szent-István-társulat naptára» is megjelent az 1894-iki évrre, több képpel. Ára 30 kr.

Róna Béla. Délibábok. Köttemények. Budapest 1893. A 110 lapból álló igen csinos kiállítású kötetke, az első és utolsó kötetmény kivételével, csupa apró lyrai versekből áll. A szerző egyéniségét rokonszenvesen mutatják be ezek; sehol a színelvételre alkalmas, sehol a századvégi divatos eszmékkel való kacserködés. Dalai egyszerűen, természetesen folynak s könnyed, csinos verseléssel többnyire a magyar ritmusra ütöttek. A szerző költői ere vékonyan esőgödző patakocská, melynek harsog, nem hőmpolyg szennyes, iszapos habokkal, csak a bele hullott falevelet ringatja tovább. A kötet legnagyobb részét szerelmi dalok foglalják el; tárgyuk szelíd ábránd, ártatlan enyelgés, édes el-lágyulás, olykor méla borongás. A szerelmen kívül néha a családi érzés, a gyermek-élmékek búbjája s a szabad természet szépsége is megzendíti lantját; megéneklí egyes anyját, öreg szüleit, otthonát, az erdő-hegyes kis falut, a régi iskolát, melynek falai közt töltötte gyermekora boldog napjait. Erősebb, eredetibb költői tehetség azonban nem nyilatkozik a kötetben; elég kellemes olvassmány, de nem akadunk benne egyetlen darabra sem, mely szívünket vagy képzeletünket erősebben megragadná. A gyűjteményt egy lyrai elbeszélés nyitja meg és egy párbeszéd költői beszély zárja be, Uhlándból fordítva. A kötetből mutatványul álljon itt a következő kis költemény:

Visszavágyom.

Visszavágyom oda újra, Erdő-hegyes kis falumba, Napügasz szép napokban, A hol olyan boldog voltam,

Elköszálnék a mezőkön, — Minden virág ismerősem — S feladulva, megfűlva, Lepkék után futnék újra.

Kakukfüvek friss illata Édesen elbódítana, S vig futású patak mentén Puhá tőbe heveredném.

Erlingatna a madárdal, Elpihennék a madárral S lágy öledén szép természet Álmodoznám újra szépet...

Uj regénytár. Az «Egyetemes regénytár», az «Athenaeum Olvasótára», a «Pallas könyvtára» mintájára, melyek mind regényeket közöltek bizonyos vagy bizonytalan időközben megjelenő kötetekben, legújabbban a «Könyves Kálmán» nevű nyomdai részvénytársaság is indított meg ily vállalatot. A sorozatot Váradi Antal «Hamis Istenek» című társadalmi regénye nyitja meg. Egyelőre tizenkét kötetet jelent be a prospektus, eredeti és fordított regényekből. Egy kötet ára 1 ft 50 kr. A vállalat címe: «A Könyves Kálmán regénytára.»

Naptárak. Rózsa Kálmán és neje kiadásában megjelentek: Családi naptár, képekkel; ára 1 korona 20 fillér. Ellenzéki naptár; ára 30 kr. Gazdasági népmutató, szerkesztette Gabóczy Károly, ára 80 fillér. Magyar mesterember-naptára, szerkeszti Bodnár Gáspár; ára 80 fillér. Buczásny-féle nagy képes naptár, ára 80 fillér.

MÓHAMEDÁN FAKIR BOMBAYBÓL.

Uj zenemű. A népszínházban nem rég színré került «Libapásztor»-nak, Forrai Miklós operettjének ének-zámsából öt jelent meg egy füzetben Rózsaólvgyi és társánál. Ára 1 ft 80 kr.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia e hó 9-iki ülésén, melyen Pulszky Ferencz elnök, Hampel József mint rendes tag tartotta meg székfoglalóját.

Hampel egy most befejezett régiségügyi művének egyik fejezetét olvasta fel, melyben a népvándorlás korának hazánkra vonatkozó ornamentikájával foglalkozik, ama századok díszítőműveit és azok forrásait ismertetve. A felolvasót a nagy számmal jelen volt akadémiások megjelénesték. Ezután Thaly Kálmán mutatott be II. Apafi Mihály erdélyi fejedelem korából való kosztüm-képeket, a melyek eredetije a bolognai Marsigli-gyűjteményben van. A tudománykedvelő gróf Marsigli akkor készítette azokat, a midőn tizenöt évig (1638-tól kezdve) magyar földön tartózkodott. Leírja benne Erdély akkori lakóinak sajátosságait egyenként, így azt jegyzi meg a többek közt a magyarokról, hogy katonasádként, közigazgatással és bírósádként foglalkoznak, az oláhok pedig parasztságból és orgyilkos haramiákból állanak. Marsigli művéhez 41 rajzot készített, a melyekből azonban csak 28 maradt meg, de ezek mind becses néprajzi adatok ama kor történetéhez.

Akadémiai pályázatok. A tud. akadémiánál szeptember hó 30-án hét pályázat járt le. A gróf Telki-jutalomra (szomorujáték) 24 munka érkezett; a gróf Karátsomyi-jutalomra (vígjáték) 9 munka; a

gróf Nádasdy-jutalomra (költői elbeszélés) 11 munka; a Farkas-Baskó-jutalomra (hazafias költemény) 33 munka; a Bézán-jutalomra (a magyar drámairodalom története) 2 munka; a Grove-jutalomra (az újkori eszthetika története) 1 munka; a Vitéz-jutalomra (az 1707. évi ónodi országgyűlés) 1 munka.

A Pütfői-társaság havi ülése e hó 8-ikán volt. Elsőnek Szabóné Noga Janka asszony ilt a felolvasó asztalhoz. «Dudus» című rajzát mutatta be, melyben egy élénk fecska viselt dolgait írta meg, finom színezéssel. Majd Ábrányi Emil olvasta föl «Nábob» című legújabb költői elbeszélését, melyben egy hatalmas, de szivtelen és sokáig szerencsés ember lelki meghasonlását, erkölcsi elzüllését festi. A szerzőt zajosan tapsolták. Végül Vértessy Arnold olvasta föl Sebők Zsigmondnak egy rajzát a szegedi népéletből.

EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Szeged és a harmadik egyetem. Szeged város számos tagu küldöttsége járt e hó 10-ikén Budapesten, hogy lépéseket tegyen a harmadik egyetemnek Szegeden való elhelyezését iránt. A küldöttség vezetője Pálffy polgármester volt.

A küldöttség először Bánffy Dező bárót, a képviselőház elnökét kereste fel, átadva neki a Házhoz címzett kérvényt, és kérve, hogy vessen tekintélyt latba Szeged mellett. A házelnököt Wekerle miniszterelnökhöz ment a küldöttség, ki szintén igen szívélyesen fogadta, s bár határozott ígéretet nem tett, de kijelentette, hogy Szeged iránti nagy előszeretettel fogja az ügyet döntés elé vinni. Ezután Csáky Albin gr. miniszterelnök tisztelegtek a deputáció tagjai. A miniszter meglehetősen tartózkodással felelt, hangsúlyozva, hogy ő semmi irányban nem tehet határozott ígéretet, bár elismeri, hogy Szeged az egyetem kérdésénél is kiváló áldozatkészséget és hazafiasítást tanúsított. Nyilatkozatának legérdekesebb része az volt, hogy ha a kormány az ezredéves ünnepre mindent egyszerre megakarna oldani, könnyen megeshetnék, hogy a millenniumi ünnepségből egy nagy millenniumi krach lenne, s ép azért azt hiszi, hogy a millenniumi ünnepére a harmadik egyetem ügye véglegesen megoldható nem lesz, mert vannak ennél égetőbb sürgősségű feladatok is, például elodáztatlan szükség van 500-600 elemi iskolára. Végül Berzeviczy államtitkárnál és Vay Miklós bárónál, a főrendiház elnökénél tettek a küldöttség tagjai látogatást.

A francia nyelv új tanára a budapesti egyetem. A király dr. Becker Fülöp Ágost, freiburgi egyetemi magántanár s az ugyanottani tanárképző intézetben a francia nyelvészet előadóját, a budapesti tud. egyetemhez a francia nyelvészet és irodalom nyilvános rendkívüli tanárává a rendszerezést illetményekkel kinevezte.

Játék az iskolákban. A testező játékokat a közoktatásügyi miniszter az iskolákba be akarván hozni, iskolai játék tanfolyamot nyitott Budapesten, melyre az ország különböző részéből 50 tanár hivatott föl; egy másik csapat később fog fölhatni. Október 9-én Klamarik János osztálytanácsos szép beszéddel nyitotta meg a tanfolyamot. A bemutatott játékok nagyobb része az iskolákban is meghonosítható s kétéseggel nagy előszeretettel is fogják a gyermekek gyakorolni. Gr. Csáky miniszter e hó 13-án fogadta a tanfolyam hallgatóit, s megígérte, hogy másnap meg fogja látogatni a városigetben a tanfolyamot, s e nap délutánján, a mikor a bizonyítványokat fogják kiosztani, a tanfolyam végét ér.

MI UJSÁG?

A királyi pár Gödöllőn. E hó 10-ike óta ő felsége a királyi pár Gödöllőn, s naponként vadászatokra jár ki. A gyönyörű ési napok legnagyobb részét a királyné a parkban vagy az erdőben tölti és hosszú sétákat tesz. A király a jövő esztőtörtőkön, azaz október hó 19-én és az ez után következő hétfőn és esztőtörtőkön is Budapesten legfelsőbb kihallgatást fog adni. Előjegyzések október hó 15-től kezdve a kabineti irodában (budai kir. várak) történnek.

Emléktábla Boros Sebesen. A boros-sebesi király-napok emlékét gróf Wenckheim Frigyes díszes emléktáblával örökíti meg. Az emléktábla, mely a gróf boros-sebesi kastélyának homlokzatát fogja díszíteni, a napokban már el is készült.

Jókai jubileuma. A Jókai jubileumának rendezésére alakult nagy bizottság e hó 11-én b. Eötvös Loránd elnökele alatt ülést tartott, melyben megállapította az ünnepély főbb részleteit és napját.

B. Eötvös Loránd előadta, hogy a tervek közül már megvalósult az, hogy Jókainak albumot nyújthassanak át, a melyet legelő művészeink állítanak

ki. De — a mi sokkal nagyobb jelentőségű s örvendetes dolog — az a terv is sikerült, hogy Jókainak összes művei kiadásának s az ekként befolyó összeg — mintegy nemzeti ajándéknak — nyújtassék át a koszorus költőnek. Indítványozta, kéressék föl Jókai, hogy adja belejegyzését összes művei kiadásához. A díszkiadás egyes példányának ára 200 forintban állapították meg, s forduljon a bizottság hazánk lelkes testületéhez és egyeseihez előjegyzések vétget, ugy hogy azoknak alapján az ünnepeli szarzőnek mintegy a nemzet tiszteletdíját, legolvasottabb írójának 100.000 forintot ajánlhasson fel. A kiadás technikai kivételére a «Révai Testvérek» kiadó céget szólítják fel. Indítványozta továbbá, hogy a bizottság jóvá hagyólag vegye tudomásul a végrehajtó és képzőművészeti bizottság azon intézkedését, mely szerint hazai művészeinket egy az ünnepeltre és műveire emlékeztető lapokból álló album létesítésére szólította fel s annak elkészítését teljesen a képzőművészeti bizottságra bízta.

A bizottság az indítványokat elfogadta, s az ünnepély napját 1894. január 6-ikára tűzte ki.

Hajdu-Szoboszló városa is díszpolgárral választotta Jókait, s az oklevelet e hó 11-ikén tizenegy tagu küldöttség nyújtotta át, melyet Tury Albert polgármester és Polónyi Géza képviselő vezetett. Polónyi üdvözlő szavai után Tury szintén beszéd kíséretében átadta a pompás kivitelt díszoklevelet. Jókai mély meghatótsággal közmondott köszönetet, s megígérte, hogy Szoboszlót meglátogatja és személyesen rója le köszönetét.

Benczur Gyula, a festő-mesteriskola igazgatója Ambachból, hol a nyarat töltötte, visszaérkezett Budapestre. A napokban Pozsonyba utazik, hogy az ott időző Albrecht főherceget lefesse. Benczur visszatérte után hozzálát «Budavára visszavétele» című nagy történelmi festménye elkészítéséhez.

Bertha Sándor kitüntetése. A király, mint a hivatalos lap e hó 10-iki száma közli, felső-erő Bertha Sándor párisi lakos, magyar zeneszerző és publicisztának, a művészet és irodalom terén szerzett érdemei elismerésül, a harmadik osztályú vas-koronarendet adományozta. Bertha főképe a magyar zene érdekében buzgólkodik Párisban, honnan lapunk sokszor fölkeresi közleményeivel és közérdekű tudósításaival.

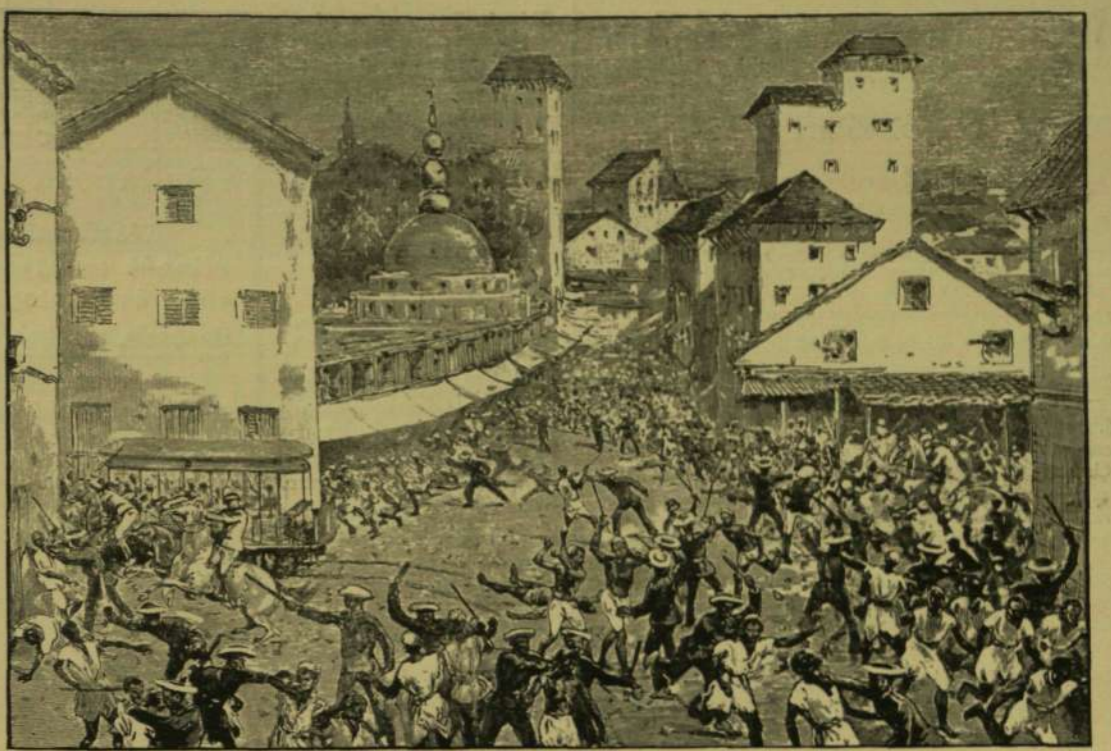
Lovassy László síremléke. A szabadsággért küzdő magyar ifjúság egykori híres szónokának, a Magyarországra nehezedett gyásznapok áldozatának, a családja síremlékét állított a nagy-szalontai temetőben, a hol a sokat szenvedett férfi örök álmát aluszassa. A piramis alakú, halvány eres fehér márványból készült síremlék a napokban egész csöndben helyezték a sír fölé. Az emlékre ez van véve:

Lovassy László. Született 1815. május 7., meghalt 1892. január 6. Életről a történelem beszél. Aldás ébke dicső emlékezeteden.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közlebbi napok alatt: RADVÁNSZKY KÁROLY volt országgyűlési képviselő, élete 61-ik évében. Szatmáry. Családján kívül a rokon Pulszky, Szepessy, Kecezer és Hámos családok gyászolják. — LD. LEITENFROST LÁSZLÓ, jeles mezőgazda, országos tekintélyű szakember, a barmegyel térsen élet kiváló tagja, 58 éves, Léván. — SZAICH FERENCZ, a ferenczcsatornai társulat igazgatóságának titkára, 70-dik évében, Zomborban. — SÁNDOR GYÖRÖV, m. kir. honvédszázados, Budapestben. — SCHÜTZ NÁNDOR, pénzügyőri főbiztos, Pozsonyban, élete 59 évében s hült tetemeit Budapestre szállították. — TELEROVY ANTAL, nyugalomba vonult gyógyszerész, Ungváron, 65 éves. — LAKI JÓZSEF, a szegzárdi takarékpénztár főkönyvvezetője, 38 éves. — AMBRÓZY MIHÁLY, 1848-49-iki honvédtiszt, Hevesvármegye törvényhatósági bizottsági tagja, 69 éves, Csehében. — Ómoraviczai dr. HENNRICH LAJOS, orvos, a stájerországi Fünfhüher-kastélyban. Az elhunyt fia volt a budapesti Ráczfürdő tulajdonosának. — DR. KOCH ADOLF, orvos, 64 éves, Aradon. — ZSOMBORY LÁSZLÓ, a kassai aráliskola növendéke, 11 éves. — ELEK LAJOS, gimnáziumi tanuló, Elek Lajos debreczeni főiskolai tanár fia, 18 éves, Debreczenben.

ÖZV. HECHTL FERENCZNE, szül. Kohlenhofer Anna, 64 éves, Budapestben. Halálát fia: Cserháti Sándor, a magyar-óvári gazdasági akadémia tanára s a «Mezőgazdasági Szemle» szerkesztője, Cserháti Jenő, a budapesti fegyver- és gépgyár igazgatója, s két leánya gyászolják. — ÖZV. JÁNKOVICS LŐRINCZNE, szül. Laffert Vincenzina báróné, 79 éves, Szabadkán. — ÖZV. JÓZSEFNE, szül. Pernits Franciska, nyug. miniszteri tanácsos neje és Olay Lajos országgyűlési képviselő felesége, 72 éves, Budapestben. — TAMÓ GYULÁNE, szül. Somogyi Róza, az alpestesi ref. pap neje, 35 éves korában, Déván. — ÖZV. MÁTYÁS MÁTYÁSNÉ, a miskolci kisdudóv-intézet vezetője, Miskolcon. — PUM JÁNOSNÉ, szül. Otter Jozefa, 66-ik évében, Sáros-Orosziban. — PÓKA DEZSŐNÉ,

A BOMBAYI ZAVARGÁSOK: A zavargók szétveretése a katonaság által.

76. gyalogezredbeli százados neje, Szegeden. — KONDOROSY IRMA, előkelő aradi család fiatal tagja, 17 éves. — ÖZV. gróf ENGELSHAUS VINCCZÉNE, szül. Zombory Katalin, 76 éves, Zomborban. — SZANTÓ LAJOSNÉ, szül. Schwarz Mariska, Nagy-Várad város közigyjának fiatal felesége, Budapestben, orvosi operáció következtében, s Nagy-Váradon temették el. — DR. KOLOSSA KÁLMÁNNÉ, szül. Liegl Lujza, szentgotthárdi tekintélyes ügyvéd neje, 31-ik évében, Szent-Gotthárdon. — KRÁMER JOZSEFNÉ, szül. Fischer Fáni, 59 éves, Debreczenben. Az elhunytban Karczag Vilmos író édesanyját gyászolja. — HESZ MIHÁLYNÉ, szül. Kirchner Emma, kislafudi ref. lelkész neje, 35 éves.

A kis leány keserve. Azt a benyomást teszi ránk, mintha egy szindarab monologia volna, mely a maga helyén, lehet, hogy egészen hatásos, de kiszakítva nem állhat meg.

Levél Cz. J. barátomnak. Emlékl. Olyan bírálatot, melyből tanulhasson, nehézz írunk; mert e versek egyáltalán nem tanúskodnak költői tehetségről.

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 40-ik számában közölt képtalány megfejtése: Gyufatartó.

A mult számban közölt megfejtés nem a 40-ik, hanem a 39-ik számban közölt rejtély megfejtése volt.

Heti naptár, október hó.

Table with columns for Nap, Katholikus és protestáns, Görög-Orosz, and Izraelita, listing dates and events for October.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-ter 6. szám.)

Selyem-hamisítvány. Égesünk el egy mintát a venni szándékolt fekete selyemből s a hamisítás rögton kiderül: Mert míg a valódi s jól festett selyem az elégetésnél nyomban összepödörödik és csakhamar kiázszik, maga után csekély világosbarna hamut hagyván, addig a hamisított selyem (mely zsiros színt — szallomás — lesz és könnyen törki) lassan tovább ég (minthogy rostzállai a festanyagtól telítetten tovább izzanak) és sötét barna hamut hagy maga után, de valódi selyem májára soha össze nem pödörödik, csak meggyöngyűző. HENNBERG G. (cs. kir. udvari szállító) selyemgyára Zürichben, házhoz szállítja, postabér- és vámmentesen szivesen küld bárkinek is mintákat, akár egyes öltönyökre, akár egész végzekben levő valódi selyemszövetekre. Svajczba címre. Levelekre 10 kros és levelezőlaponk 5 kros bélyeg ragasztandó. (5)

A little thing, but a great invention; kicsiny tárgy, de nagy találmány; így nevezte a legnagyobb és leghíresebb angol divatlap a Pryn-féle szabdóközt reform-kapcsokat, mikor ezek Angliában legelőször kereskedelemben hozták. És az valóban legelőször kereskedelemben hozták, és az valóban nagy ügy van; mert ha a conservatív angol valamit, amit Németországban találtak föl és ott is készítették, a mit Németországban találtak föl és ott is készítették, jellesek ismer el — akkor annak bizonyára még ekkor nem létezett jószággal kell bírnia. Pryn szabdóközt-reform-kapcsai épen ily újmásra téve, minden méretet tekintetben; szorosban egyenlőre, minden méretet főlőlegessé tesznek, könnyen és biztosan fölvarrhatók, az egész kelendő tartják és összehajtogatják, nem hajlanak s nem nyúlnak meg s azoknál, más úton soha el nem érhető formáság mellett, a szabás az utolsó napig ugyanaz marad.

BUDAPESTI CZÉGEK.

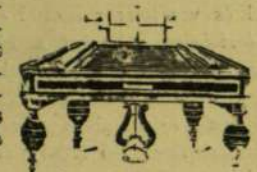
HABITS ANTAL

hangszerész és különleges zimbalmom-készítő

a fő- és szekvárosi zenekola szállítója.

Budapest, VII., Erzsébet-körút 42. sz.

Ajánlja szak-
szerű tapaszt-
alatai szerint
javított és sa-
játkezűleg ké-
szített erős
és tisztá
hangu
hangszerek
raktárát.
Szolid
kiállítás!
Jutányos
árak.

czimbalmait Arjegyzék kívánatra
valamint mindennemű ingyen és bérn.

Legolcsóbb ezüst!

A királyi zálogházban nagyobb részletekben vásárolt régi
ezüstöt eladók, latonként 1 frt 5 kr.-tól kezdve följebb.
Ugyasint aranyemlék, drágakövek és órák, a legol-
csóbb árakon, nálam folyton raktáron vannak.

HEUFFEL,

Koronaherczeg-utca 7, az udvarban balra.

Az 1890: XIV. törvényzikk alapján létesített

MAGYAR IPAR- ÉS
KERESKEDELMI BANK-
RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.

Budapest, V., nádor-utca 4. sz.

Teljesen befizetett részvénytőke 8,000,000 frt.

V-VI ker. fiókosztály VI-VII k. fiókosztály
Podmaniczky u. 2. Teréz-körút 2.
(Váci-körút sarkán.) (Király-utca sarkán.)

Toronyórákat

legolcsóbban, legújabbban és legjobb-
ban készit:

Mayer Károly L.

óragyára,

Budapest, VII., Kazinczy-u. 3.

Képes árjegyzékek bérmentve.

Melyik erősebb?

Eredeti regény.

Irtá ifj. Ábrányi Kornél.

Ára füzve 2 frt.

TESTORY és FIA

Váci-utca 24. BUDAPEST, Váci-utca 24.
a nagy Kristóf áttelében.

Alapított 1805-ben.

Bel- és külföldi műipar, lámpa, díszmü- és
bőrárúk főraktára.

Hoffmann és Schlosser

butorkereskedők, kárpitosok és díszítő

BUDAPESTEN,

IV. ker., Hatvani-utca 11. szám, I. emelet,
(a Neruda-féle üzlet melletti palota).

Képes árjegyzékeket ingyen és bérn.

Hirdetések felvételnek

a „Vasárnapi Ujság“ kiadó-

hivatalában, Budapest, IV. ker.

Egyetem-utca 4. szám alatt.

Előfizetési felhívás!!!

a

„Könyves Kálmán“

magyar irodalmi és könyvkereskedési
részvény-társaság.

VIII., Kerepesi-ut 19. BUDAPEST, VIII., Kerepesi-ut 19.

előfizetést hirdet a következő kiváló regényekre:

1. kötet: „Hamis Istenek“ Irtá Váradi Antal
2. „Házasság szerelem nélkül“, Irtá Carmen Sylva
3. „Iljics Iván halála“, Irtá Gróf Tolsztoj Leo
4. „Giovanni episcopo“, Irtá Gabriele D'Annunzio
5. „A darázs mérge“, Irtá Kada Elek
6. „Feuer éjszakák“, Irtá Kabos E/e
7. „Chenerol“, Irtá H. Gréville
8. „Zene és parfüm“, Irtá Kobor Tamás
9. „Báró lelke“, Irtá Gardonyi Géza
10. „A templom kulcsa“, Irtá Tábori Róbert
11. „Amor Verus“, Irtá Scossa Dezső
12. „A gyáva“, Irtá Malonyay Dezső.

E művek egyöntetű kis 8-adrétű alakban egyen-
ként 30-35 remek illusztrációval és fényes, tartós
kötéssel vannak kiállítva.

Ará egy-egy kötetnek köve csak 1 frt
50 kr. — Az egész 12 kötetes ciklus egy-
szerre rendelve egyforintos havi részlet-
fizetés mellett is szállíthatik.

Előfizetési pénzek
legegyszerűbben postautalványon közvetlen
a fenti céghez küldhetők.

Megrendeléseket elfogad a haza mindh könyvkereskedése.

Tisztán kölcsönös. Részvényesek mincesnek.

A legnagyobb és leggazdagabb
biztosító társaság a világon.

Biztosítéki alap 1893.

január 1-én

907 millió

frank.

THE MUTUAL

new-yorki életbiztosító társaság.

Alapított 1843.

Biztosít az

ember életére

minden módozat

szerint.

Táblázatokkal és bővebb

felvilágosításokkal szolgál a

Magyarországi vezérigazgatóság:

Budapest, Bécsi-utca 5. szám.

Budapest, Múzeum-körút 5. sz.

házban lévő

czipész-üzletben

mindennemű lábbelik készítése mellett külön-
sen berendeztem magamat az

egyéves önkéntesek

részére szükséges lábbelik kiállítására.

Huszár-csizmák, honvéd és közös had-
seregbeli baka-csizmák és bakancsok,
tűzérési és mindennemű egyenlábbeliek,
a lehető legjobb minőségben, lehető jutányos áron
gyorsan és pontosan készítenek.

Lőrincz István.

Mint ujdonság!

Ceylon-téa

saját importálás,
kitünő ízű és erőteljes.

Eredeti csomag egy
angol font súlyú (körül-
belül ½ kilo) frt 2.75.

Neruda Nándor

Hatvani-utca 9. sz.

VASÁRNAPI UJSÁG

43. SZÁM. 1893.

BUDAPEST, OKTÓBER 22.

40. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt egész évre 12 frt
félévre 6

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt
félévre 4

Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5
félévre 2.50

Külföldi előfizetéseknél a postallag
meghatarozott viteldíj is csatolandó.

GRÓF ANDRÁSSY GYULA SZOBRA.

GRÓF ANDRÁSSY GYULÁNAK, a kitünő magyar
államférfiúnak lovas ércszobrára nem
sokára ott fog emelkedni az Andrássy-út
végén, mint méltó befejezője e hatalmas útvo-
nalnak, melynek megalkotása szintén az ő ne-
véhez fűződik. Ritka, általa-
nos érdeklődés mutatkozott
azon pályázat iránt, a me-
lyet erre a lovaszoborra hir-
dettek. A bizottság nemzet-
közi pályázatot hirdetett, hogy
a külföld mesterei is részt
vegyenek a versenyben, és a
hazai szobrászokat még na-
gyobb művészi ambícióra
sarkalja.

Most, mikor végig tekin-
tünk az akadémia palotájá-
ban kiállított szoborminták
során, el kell ismernünk, hogy
a bizottság célját elérte. Nem
kevesebb, mint tíz pályamű
érkezett be, a mi egy ilyen
költséges pályázatnál nem ese-
kély dolog. Hat hazai és négy
külföldi művész pályázott a
babéért s a bíráló bizott-
ság, melynek tagjai közt ott
voltak több hazai szakférfiún
kívül Zumbusch bécsi és Mül-
ler Ferdinánd müncheniszob-
rászok is, egyhangulag Zala
György művének ítélte oda a
hatezer frankos első díjat.
A négyezer frankos második
díj Eberlein Gusztáv berlini
művésznek és a kétezer fran-
kos harmadik díj Strobl Ala-
jossal jutott. A bizottság
ezenfelül elismerése jeléül
egyenként másfélezer frank-
kal megvétele ajánlotta a
Klein Miksa és Róna József
szobormintáit.

Kevés jury-ítélet fogadta-
tott olyan közhelyesséssel,
mint ez; jóllehet eleinte igen
tartottak a művészi körök is a
bíráló bizottság ítéletétől. Az

orsz. képzőművészeti egyesület választmánya
maga kérte a szobor-bizottságot, hogy előbb ál-
lítsa közszemlére a pályaműveket és a jury csak
a sajtó és az illetékes szakférfiak nyilatkozása
után hozzon ítéletet. A bizottság nem teljesítette
e kérést, de az elégtelenséget, melyet ezzel
okozott, csakhamar eloszlatta ítéletével.

Nem tagadjuk, jól esik hazafüi érzésünknek,

hogy magyar művész nyerte el az első díjat.
Zala György becsületet, dicsőséget szerzett e
művével is a magyar szobrászatnak. Az aradi
szabadságszobor és a budai honvédelmek alkotó-
ja újabb jelét adta annak, hogy a monu-
mentális szoborművészetnek mily hivatott mű-
velője.

Zala György az Andrássy-út végére tervezte
művét, s hogy annak megfe-
lelő építészeti háttért bizot-
sitson és egyuttal megoldja a
Andrássy-út befejezésének
kérdését, Schickedanz Albert
építészszel lépett társaságba,
a ki a szoborhoz igen szép
arkitektúrát csinált. Ez egy
harminczhárom méter átmé-
rűjű félkör alakú oszlopcsarnok,
kilencez ívezettel és tizen-
nyolcz karcsú oszloppal. A
húsz méter magasra, s karszt-
márványból tervezett oszlop-
csarnok, mely távolról óriási
diadalkapuhoz lenne hasonló,
szerezésén közvetlenül az
átmenetet az Andrássy-út
villáitól a Városligetbe. Gyö-
nyörű befejezése lenne ez a
kőnyed, finoman tagozott
építészeti mű az Andrássy-
útnak, kellemes háttére a
szobornak és méltó kezdő-
pontja az ezredévi kiállítás-
nak, melynek fő bejárata eb-
ben az irányban lesz.

E szellős oszlopcsarnok
közepére tervezte Zala And-
rássy lovas-szobrát. A mű-
vész ritka szerencsével ol-
dotta meg feladatát. And-
rássy férfikora deledőjén örö-
kítette meg, nem valami szí-
neszies pose-ban, hanem
nyugodt, gondolkozó arc-
kifejezéssel, a mint minden
gesztust mellőzve, fődétlen
fővel lovon ül. E szobrot
nézve, látjuk az államférfiú
bölcsejét, s a diplomata
eleganciáját. Az egész alak
nemesen egyszerű, méltósá-
gos, és hatása épen azért olyan

AZ ANDRÁSSY-SZOBOR PÁLYAZAT. — ZALA GYÖRGY PÁLYAMŰVE.

Üzlethelyiség-változás.

Van szerénységünk a nagy é. demü verőközönség tudomására hozni, hogy 1893 óta fennálló

vászon-, kész fehérnemű- és szövöttáru-raktárunkat
(eddig IV., váci-utca 5. sz. „YPSILANTI“-hoz)

IV., Városház-tér 8. szám alá
a volt Ádám és Éberling cég helyiségébe helyeztük át.

A csödtömegtől a még fennmaradt áruaktárt mintegy 150,000 forint értékben igen kedvező feltételek mellett vettük át és fogjuk, ameddig a készlet tart, elaruitani,
másképp a végeladott cikkek új áruval pótoltatván, a legjobb alkalom kinálkozni

menyasszonyi kelengyék és házi szükségletek olcsó beszerzésére.

Ezen kiváló bevásárlási alkalmat becses vevői szives figyelmébe ajánlják

KOLLARITS JÓZSEF ÉS FIAI.

Legnagyobb választék mosó-ruhaszövetekben, olcsó árak mellett.

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, IV., Egyetem-utca 4. szám.)